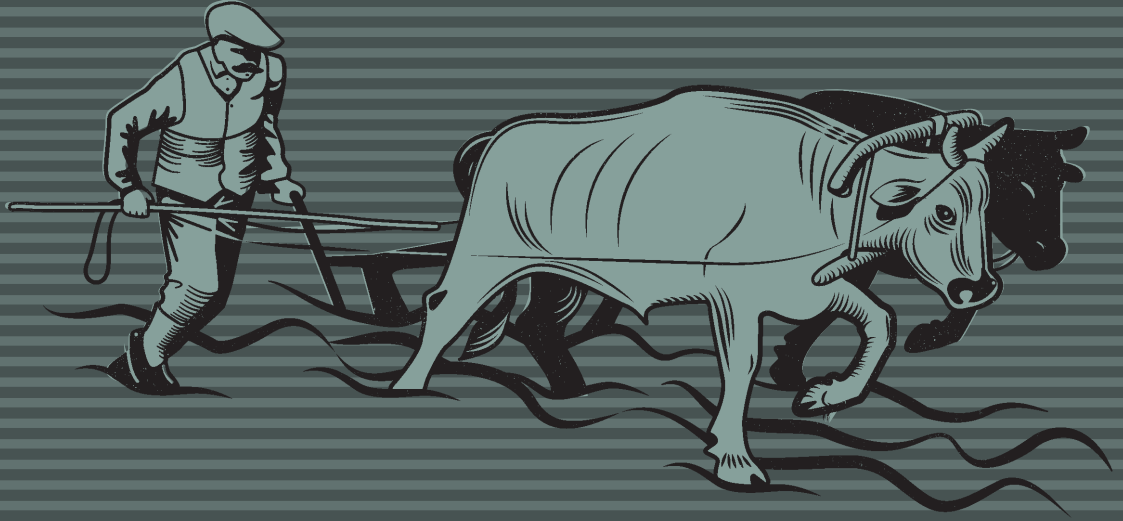

TÜRK KLASİKLERİ-ROMAN

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

Karabibik

NABİZÂDE NAZIM

T.C. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ YAYINI NO: 3896
AÇIKÖĞRETİM FAKÜLTESİ YAYINI NO: 2695

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Doç.Dr. Gökhan Tunç

EDİTÖR

Prof.Dr. Emine Kolaç

OSMANLI HARFLERİNDEN
LATİN HARFLERİNE
ÇEVİRİ VE SÖZLÜK

Öğr.Gör.Dr. Ezgi Aslan

Öğr.Gör. Gönül Yüksel

GÖRSEL TASARIM KOORDİNATÖRÜ

Doç.Dr. Halit Turgay Ünalın

GRAFİK TASARIM

Öğr.Gör. Dilek Erdoğan Aydın

İLLUSTRASYON VE KAPAK TASARIMI

Öğr.Gör. Cemalettin Yıldız

DİZGİ VE GRAFİK UYGULAMA

M. Emin Yüksel

Arzu Ercanlar

Nihal Sürücü

Türk Klasikleri - Roman

CIP-Anadolu Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Merkezi
1. Baskı

Nabizâde Nazım,
Karabîk

Not: Metin Latin harflerine aktarılrken kitabın hicri 1307 tarihli baskısı esas alınmıştır.

İ. E. a. II. Kolaç, Emine III. Dizi: Anadolu Üniversitesi. Açıköğretim Fakültesi Yayınları; no. 2695

PL254.N3 K35 2019
ISBN: 978-975-06-3564-9

2019-7

Bu kitabın tüm hakları Anadolu Üniversitesi'ne aittir.
ESKİŞEHİR, Temmuz 2019

Karabibik

Asır Kütüphanesi romanlarından

KARABİBİK

Yazan

Nabizâde Nazım

Maarif Nezaret-i Celilesinin¹ ruhsatıyla² tab olunmuştur.³

İSTANBUL

Kasbar Matbaası Bab-ı Âli⁴ Caddesi'nde Numara: 25

Sahip ve Naşiri⁵

Asır Kütüphanesi sahibi Kirkor

130

---

1 Ma'ârif Nezâret-i Celîle: Eğitim ve öğretim işlerini yönetmek ve düzenlemek amacıyla Osmanlı Devleti'nde kurulmuş olan devlet kurumu, bugünkü Milli Eğitim Bakanlığı düzeyinde

2 ruhsat: izin, müsaade

3 tab' olunmak: baskı, basım, kitap basılması

4 Bâb-ı Âli: Yüce kapı. Tanzimat'tan önce sadrazam kapılarının, daha sonra da hükümet dairelerinin çoğunun içinde toplandığı bina. İstanbul'da bu çevredeki basın. Osmanlı İmparatorluğunda, saraydan sonra devlet işlerinin görüldüğü en büyük daire. Mecaz: Osmanlı Hükûmeti

5 nâşir: kitap yayınlayan, yayıncı

Karabibik'e mahsus⁶ lügatçe⁷

alan. kır, açıklık, tarla olmayan yer	an. hudut
ispirto. kibrit	ünlemek. seslenmek, bağırarak
uğratmak. teşbi'etmek ⁸	evermek. evlenmek, evlendirmek
etmek. yapmak	birinti. birikinti. cemiyet. kalabalık.
beslengi. besleme. üvey kız.	bu kez. bu defa
boynuz. boynuz ağacı	bahr. dehr. o vaktin bahrinde = o tarihte
pırtı. eşya	camıs. camus, manda
çetele ⁹ . köylüler borçlarını çetele ile hesap ederler ki bunların yarılırları dayinlerde ¹⁰ durur.	
harım ¹¹ . çebit ¹² . harım kaldırmak = çebit örmek ¹³ , çebiti bozmak. harım etmek = harım yapmak ¹⁴ .	dam. hane.
derlenmek. toplanmak.	salmak. koyuvermek.
kayınça. kayın	kabadlık. kabalık.
kızan. çocuk. erkek çocuk.	kıvrak. hızlı.
ko. yok.	mah. nah. işte.
nadas ¹⁵ . mahsulü alınmış tarlanın	ni şekil. ne şekil, nasıl.
dinlendirilmek üzere sürülmesi.	hergele etmek. hayvanatı toplayıp
ho. şu. köylüler baştaki şinleri hep he	çobana vermek.
söylerler.	ho kada. şu kadar.
yavuz. güzel. âlâ. iyi.	yay. yaz. yayla = yazlık mahal ¹⁶
yaka. taraf	yufka. yufka şeklinde ekmek
gil. hane: halangile = halanın evine. Halanın yanına	

6 mahsûs : ayrılmış, birine ait olan

7 lügatçe : sözlük

8 teşbi' etmek: karnını doyurmak

9 çetele: ekmekçi, sütçü vb. esnafın, uzunlamasına ikiye bölüp üzerine kertikler çenterek hesap tuttıkları ağaç dalı; metinde köylülerin alacak-vereceklerini tuttıkları bir çeşit senet

10 dâyin: borç veren, alacaklı

11 harım : bahçe, sebze ya da meyve bahçesi; tarla ve bahçe çevresindeki çit

12 çebit (cibit): çırpı, an, sınır, çit

13 çebit (cibit)örmek : iki tarla arasında sınır (an) oluşturmak için çit çekmek

14 harım yapmak : tarla veya bahçe çevresinde çit oluşturma

15 nadas: toprağın dinlenmeye bırakılması

16 mahâl : yer mekan

Karime¹⁷

Hakikiyyun¹⁸ mesleğinde yazılan roman mütalaa etmemiş¹⁹ iseniz işte size bir tane ben takdim²⁰ edeyim.

Emile Zola gibi, Alfons Daudet gibi realistlerin yani hakikiyyunun romanları hep fuhşiyat²¹ ile mâlidir²² zannında bulunanlar şu -Karabibik'i- okudukları zaman zanlarını tashih²³ edeceklerdir sanırım.

Bu gibi romancıların maksatları vukuat-ı beşeriyyeyi²⁴ sarf-ı nokta-i beşerden²⁵ terkik²⁶ ve hikâye etmektir²⁷. Bunlar, bir insan ne gibi hissiyat²⁸ ve harekata²⁹ kâbil³⁰ ise ona o hissiyat ve harekatı isnat³¹ edip işi her tabiisinden çıkarmamak³², yani müstaid³³ olmadığı havassı³⁴ insana ispat eylemek isterler.

Vukuata³⁵ renkli gözlükle bakmazlar, kendi asıl gözleriyle bakarlar. Bu nazarla³⁶ peyda³⁷ edecekleri hükümler sarf-ı zâtî³⁸ yani kendilerine mahsus³⁹ olacağı ne

---

17 kâri: okuyucu, okur (Karime: okuruma)

18 hakikiyyûn: gerçekçi

19 mütâla'a (etmek): okumak, incelemek, araştırmak, bir konu üzerinde ayrıntılı düşünmek

20 takdim (etmek): sunmak

21 fuhşiyât: ahlaksızlıklar, edep, terbiye ve ahlaka aykırı olan işler

22 mâlidir: doludur

23 tashih etmek: düzeltmek

24 vukû'ât-ı beşeriyye: insanların başına gelen olaylar

25 nokta-i beşerden: insan yönünden

26 terkik: nazikane anlatma

27 hikâye etmek: anlatmak

28 hissiyât: duygular, hisler

29 harekât: davranışlar, eylemler

30 kâbil: mümkün

31 isnâd (etmek): dayandırmak, yüklemek

32 tabiisinden çıkarmamak: doğal sınırından çıkarmamak

33 müstâ'id: kabiliyetli, akıllı, anlayışlı

34 havass: duygular, özellikler

35 vukû'ât : olaylar, olan bitenler

36 nazar : bakış, göz atma, bakma

37 peydâ (etmek): ortaya çıkarmak, oluşturmak

38 sarf-ı zâtî: sadece kişisel

39 mahsûs (olmak): ayrılmış, özelleştirilmiş, özel olmak

kadar tabii ise, âdetin, tabiatın fevkinde⁴⁰ olmayacağından makul⁴¹ ve makbul⁴² bulunması dahi o kadar tabiidir.

Bilemem benim şu Karabibik'im de ne dereceye kadar hakiki⁴³ yani makul⁴⁴ bir roman olabildi. O hükmü⁴⁵ siz vereceksiniz. Fakat zannediyorum ki onu şu hâliyle beraber ruhsuz bulmayacaksınız. Romanımın zeminini Anadolu köylerimizden intihapta⁴⁶ bir mütalaam⁴⁷ vardır ki bu da köylülük, çiftçilik âlemlerinin yabancıları iseniz size o âlemler hakkında bir fikir verme olmaktadır; vukuata zemin-i cereyan⁴⁸ olan yerlerde ahalinin⁴⁹ suret-i maişet⁵⁰ ve meşguliyeti⁵¹ hakkında kafî derecede⁵² malumat⁵³ bulacaksınız; lisanlarına⁵⁴ da aşına⁵⁵ olacaksınız.

Vukuata kendi hissiyat⁵⁶ ve mütalaatını⁵⁷ hiçbir veçhile⁵⁸ katmamak hakiki romancının ve vezaif-i esasiyesinden⁵⁹ olmakla hikâye hep o surette yürütülmüştür; bulacağınız hükümler ve mütalaalar hep eşhas-ı vakanın⁶⁰ kendi mallarıdır; benimle hiçbir irtibatları⁶¹ yoktur. Eşhas-ı vakayı kendi fikirlerince, kendi lisanların-

---

40 fevkinde: üstünde

41 ma'kûl: akla yatkın

42 makbûl: kabul edilebilir

43 hakiki: gerçek, hakikate mensup, sahici, doğru

44 ma'kûl : akla yatkın, mantıklı

45 hüküm (vermek): karar vermek

46 intihâb: seçme, seçim yapma

47 mütâla'a : herhangi bir konu üzerinde ayrıntılı düşünme ile oluşan görüş ve yorum

48 vuku'âta zemin-i cereyân (olmak): olayların meydana geldiği yer

49 ahâli : halk, bir memlekette yaşayan insanlar

50 sûret-i ma'îşet: geçim yüzünden

51 meşgûliyet: iş gücü, bir işle uğraşma

52 kâfi derecede: yeteri kadar yeterli ölçüde

53 ma'lûmât : bilgi, bilinen şeyler

54 lîsân: dil

55 âşinâ (olmak): bildik, tanıdık, bilinen

56 hissiyât: duygular, hisler

57 mütâla'ât : düşünceler, yorumlar

58 veçhile: şekilde

59 vezâif-i esâsiye: asıl vazifeler, asıl işler

60 eşhâs-ı vak'a: hikâye kişileri

61 irtibat: bağlanmak, raptedilmek, muhabbet, dostluk ve alakadarlık

ca söyletmek kavaid-i mevzuadan⁶² olduğu cihetle⁶³ ben de mükalematı⁶⁴ o suret-i tabiisinde⁶⁵ zabt u kayd⁶⁶ eyledim; bu suretle⁶⁷ lisanımıza⁶⁸, edebiyatımıza bir hizmet-i nâçizde⁶⁹ bulundum sanırım. Bazı kelimeler için bir lügatçe⁷⁰ ilave⁷¹ ettim.

Benim fikrimce her tarafta ahâlimizin⁷² lisanı tetkik⁷³ ve cem⁷⁴ ve telfik⁷⁵ olunmalıdır. Bu suretle⁷⁶ lisanımız kabil-i islah⁷⁷ olur.

Nâbizâde Nâzım

1

Karabibik bugün erken kalkmış idi. Tarlasına harım⁷⁸ çevirmek için dün –Maturlı– tepelerinden kestiği pırnal fidanı⁷⁹ dalları harman yerinde koca bir yığın hâlinde durmakta idi. Sağ elinde ağzı çentikli⁸⁰ bir tahra⁸¹ bulunmakta olup geçen seneden beri nadaslı duran tarla içinde ağır ağır adımlarla bu yığına doğru yürümekte idi. Ayağındaki iri, kalın pençeli, sökük yemenileri⁸² kemal-i zahmetle⁸³ sürüklemekte, lime lime, rengi, cinsi belirsiz, muhtelif⁸⁴ renkte yamalı dizliğinin

62 kavâid-i mevzu'a: kabul edilmiş kurallar, geçerli kurallar

63 cihetle: dolayı

64 mükâlemât: konuşmalar

65 sûret-i tabiisi: doğal şekli

66 zabt u kayd (etmek): kayıt altına almak

67 sûret: biçim, görünüş, tarz, yol, gidiş, çare

68 lisân: dil

69 hizmet-i nâçiz: küçük bir hizmet

70 lügatçe: sözlük

71 ilâve: katma, ek yapma, arttırma

72 ahâli: halk, umum, nâz

73 tedkik: inceleme

74 cem' (etmek): toplamak

75 telfik: birleştirme, toplayıp bir arada birleştirme

76 bu suretle : böylece

77 kâbil-i islah: düzeltilip iyileştirilmesi mümkün olma

78 harım: halk ağzında sebze, meyve bahçesi etrafındaki çit

79 pırnal fidanı: meşe fidanı, meşe çalıları

80 çentik: bir şeyin kenarında kesilerek, kırılarak ya da oyularak açılan kertik, tırtık

81 tahra: baltanın küçüğü bir alet

82 yemeni: altı kösele, üstü yumuşak deri, bir tür hafif ve kaba ayakkabı

83 kemâl-i zahmetle: büyük bir zorlukla

84 muhtelif: türlü, çeşitli, çeşit çeşit; birbirinden farklı

deliklerinden iç donunun toprak rengine mail⁸⁵ olan rengi görünmekte; bir eski istibdal neferinin⁸⁶ kim bilir kaç sene evvel hediyesi olmak üzere malik⁸⁷ olduğu ceketini, tutar giyilir yeri kalmadığı hâlde ve bedenini ihatadan⁸⁸ aciz kalmakla beraber yine sırtında bulunmakta; bu ceketin altında kirli gömleğinin göğsü, yakası büsbütün açık kalarak kayış gibi sert ve siyah olan vücudunun göğüs ve bağır kısımlarını hep açıkta bırakmakta idi. Çenesinde beyazlı siyahlı olmak üzere isbat-ı vücut⁸⁹ eden tek tük kıllar, dik ve seyrek bıyıkların da inzimamıyla⁹⁰ mesdur⁹¹, gayet esmer, ufarak gözlü olan çehresinin heybetini⁹² artırmakta ve bu heyet-i acibe⁹³, insanda tuhaf bir korku uyandırmakta idi. Tarlayı otlar bürümüş idi. Karabibik burasını babası Koca Osman'ın mirası olmak üzere ele geçirmiş idi. Tarla o zaman on iki dönüm iken dört dönümünü Kara Durmuş'a satarak vaktiyle bedel-i nakdi⁹⁴ vermiş idi. Şimdiki hâlde sekiz dönümden ibaret kalan bu toprak parçasına bile tarla komşusu olan Yosturoğlu göz dikmekte ve bu sebeple aralarında ara sıra münazaat⁹⁵ vukua gelmekte⁹⁶ idi. Otuz iki dönüm tarlası olanların da el ayası⁹⁷ kadar toprağa göz dikmesi münasebetsiz⁹⁸ değil mi ya? Kendisi şu kadarlık tarla sayesinde ancak akşamları bir kaşık sıcak çorba içecek kadar mal kaldırabiliyor, elinden bu da çıksın da açlıktan mı ölsün? Zaten Yosturoğlu'nun babası da bu toprak hırsından⁹⁹ ölmemiş mi idi? O vaktin bahrinde¹⁰⁰ de babası, himdi¹⁰¹ kendisi gibi ötekinin berikinin damına¹⁰², tarlasına göz koya göz koya herkesin canını yakmıştı.

85 mâ'il (olmak): meyilli, eyilimli; bir şeye yüz tutmuş olan

86 istibdal neferi: askerliği biten erlere tezkere verilmesi, tezkere almış asker

87 mâlik (olmak): sahip olmak

88 ihata: kuşatma, etrafını çevirme

89 isbât-ı vücûd (etmek): belirlemek, ortaya çıkmak

90 inzimâmıyla: eklenmesiyle

91 mesdûr: yuvarlak

92 heybet: korku ve saygı uyandıran görünüş

93 hey'et-i acibe: garip görünüm

94 bedel-i nakdî: peşin para (bir şeyin bedelini peşin olarak ödeme)

95 münâza'at: ağız dalaşı, çekişmeler

96 vukû'a gelmek: olmak, meydana gelmek

97 el ayası: avuç içi

98 münâsebetsiz: uygun olmayan, yakışsız, çirkin

99 hırs: sonu gelmeyen aşırı tutku, istek, doyumsuzluk

100 o vaktin bahrinde: o tarihte

101 himdi: şimdi

102 dam : üzeri toprakla kaplı köy evi

Karabibik, yaprakları budanmış fidanlardan bir kucak alarak tarlasının Yosturoğlu tarafındaki anına¹⁰³ doğru yürüdü, hâlâ tahrayı¹⁰⁴ sağ elinde tutmakta idi.

Güneş ufku-ı şarkiyi¹⁰⁵ teşkil eden tarafta, güya denizden çıkıyormuş gibi bahr-i sefidin¹⁰⁶ donuk, durgun sathından¹⁰⁷ doğru yükselmekte idi. “Temre Ovası” gecenin ayazı içinde uyuşmuş, çiylenmiş¹⁰⁸ kalmış iken güneşin henüz mail¹⁰⁹ ve zayıf olarak intişâr¹¹⁰ eden şuaatının¹¹¹ tesirâtı¹¹² sayesinde ısınmaya başlamıştı. Arkada, “Mira” Silsile-i Cibâl’in¹¹³ sekiz yüz metre râkımı¹¹⁴ bile tecavüz¹¹⁵ eden sivri, çıplak tepeleri kar ile mestur¹¹⁶ bulunmakta idi. Mevsim şubat ibtidâları¹¹⁷ olup Karabibik’ten evvel davranmış olanların tarlalarında yarım karış kadar yemyeşil ekinler başkaldırmış idi. Karabibik her sene şimdiye kadar tarlasını sürmüş, harımını¹¹⁸ kaldırmış da bir karış da ekin almış bulunurdu. Fakat bu sene kör olasınca hastalıktan göz açabilmiş mi idi ya? Sol böğrüne doğru bir tarafına kim bilir nasıl bir kurt musallat¹¹⁹ olmuştu da “İnhal”deki hekim kendisine üç ay, tam üç ay, damdan dışarı çıkmaya izin vermemiş idi. Üç ay bu! Dört duvar içinde tam üç ay oturduğun var mı senin? Hem de acı macı, tuhaf tuhaf ilaçlar da yutmalı. Hekim haa! Seni üç ay, dört taş arasında hapsedmekten başka elinden ne gelir! İşte o kurt hâlâ işte ho tarafta¹²⁰, mah! Horacıkta durup oturur.

---

103 an: hudut, sınır

104 tarha: baltanın küçüğü bir alet

105 ufku-ı şarkî: doğu tarafı

106 bahr-i sefid: Akdeniz

107 sathından: yüzeyinden

108 çiylenmek: gece serinliğiyle yerde bitkiler üzerinde su damlacıkları oluşması

109 mâil: eğik

110 intişâr (etmek): yayılmak

111 şuaât: ışınlar

112 tesirât : tesirler, etkiler

113 Mîrâ Silsile-i Cibâl: Mira Sıradağları

114 râkım: yükseklik

115 tecavüz: ötesine geçme, sınırı aşma

116 mestûr: örtülü, kaplanmış

117 şubat ibtidâları: şubatın başları

118 harım : bahçe, sebze ya da meyve bahçesi; tarla ve bahçe çevresindeki çit

119 musallat (olmak) : birini sürekli rahatsız etmek, birine sataşmak, hiç peşini bırakmamak

120 ho taraf (halk dilinde): şu taraf

Karabibik fidan dallarından bir tanesini sol eline aldı; ortasından avuçladı; sol kolunu uzatıp dalı şakuli¹²¹ bir vaziyette¹²² tuttu. Bir kere şöyle yukarıdan aşağıya baktıktan sonra sağ elinde tutmakta olduğu çentikli kör tahra¹²³ ile dalın aşağıya gelen kalın tarafını siviriltti. Tepesinin de fazla kısmını uçurdu. Tuttuğu dalın sivri tarafını tarlanın anı üzerinde dün açmış olduğu deliklerden birisine sokarak ayağıyla bastı; dalın budağına tahranın tersiyle de hızlıca vurdu. İkinci bir dalı da bu suretle yontup düzelttikten sonra bir adım kadar ötede olan deliğe yerleştirdi. Harımın direklerini teşkil edecek olan bu parmaklığı uzatıp gitmeye başladı.

Bu sırada çiftçiler birer ikişer tarlalarına gelmekte idi. İki tarla ötede Çeteci-oğlu Mustafa bu sene mahsulünü¹²⁴ kaldırdığı tarlayı nadas etmekle meşgul¹²⁵ idi; çiftini koşmuş, öküzlerin gayet batı¹²⁶ olan yürüyüşlerini süratlendirmek, hayvanları doğru yürütmek için kaba ve çatallı sesiyle arada sırada garip garip emirler vermekte idi. Daha öte tarafta Boduroğlu Ahmet, harımın dün kim bilir hangi yezit tarafından bozulan tarafını yapraklı dallarla örtmekte idi. Sol tarafta Hatip'in yemyeşil duran tarlasına Kara Ömer'in eşeği girmiş, nazik yaprakçıkları yolmakta idi. Kara Ömer ise beri tarafta Koca İmam'ın tarlasını nadas eden Deli Ali ile lakırdıya dalmış idi.

Hatip'in ekin ortağı olan Karakahyaoğlu Ali Çavuş öteden seğirterek¹²⁷ elindeki kalın boynuz dalıyla eşeğe bir âlâ¹²⁸ sopa atmaya, eşek de bu dayağın tesirinden can acısıyla tarla içinde koşmaya başladı. Ali Çavuş'un hiddeti¹²⁹ daha ziyadeleşti¹³⁰. Küfrün bini bir paraya. Kabahat¹³¹ eşekte değil sahibi olan eşekte. Herkesin bir sene üstüne alın teri döktüğü ekinleri bir saat içinde eşeğine yedirmek isteyen adam tembel tembel gezmeme, rast geldiği ağaca masal söylememeli oğlum.

---

121 şâkûli: dik

122 vaziyette : şekilde

123 tahra: baltanın küçüğü bir alet

124 mahsûl: ürün, verim

125 meşgûl : bir işle uğraşan

126 batî : yavaş, ağır hareketli

127 seğirtmek: koşturmak

128 âlâ : daha iyi, pek iyi, en yüksek

129 hiddet : öfke, kızgınlık, hışım, keskinlik

130 ziyâde : artan, fazla kalan, çok bol

131 kabâhat : kusurlar, suçlar, çirkin hareketler

Kara Ömer atıldı. Eşegini öldürmek mi istiyor? Ekinini çok seven adam tarlasına harım etmeli. Hayvan bu! Akli mı var? Ali Çavuş hâlâ bağıyor idi:

– Seni gidi kâfir hayvan! Mah! Hoyrat¹³² olana hoyratlık!

Kara Ömer koşup Ali Çavuş'un karşısına dikildi. İki adam soluk soluğa bir müddet¹³³ birbirinin yüzüne baktılar. Kara Ömer bir müddet sonra dedi ki:

– Tarlana ni şekil harım¹³⁴ itmiyon?

Ali Çavuş, Kara Ömer'in yüzüne doğru bağıarak dedi ki:

– Ni hâl idelim?¹³⁵ Mah! Alan ho yakada durup oturur.

Kara Ömer temeshur¹³⁶ ederek:

– Ni hâl idelim? Alan ho yakada durup oturur. Hele honun¹³⁷ kabadlığına¹³⁸ bak.

Deli Ali aralarına girdi. Kara Ömer burnundan soluyarak merkebine¹³⁹ doğru gitti. Merkep bu sefer Yosturoğlu'nun ekinlerine dalmış idi.

Karabibik tarlasının bir anını bitirmiş idi. Teşkil ettiği harım direklerinin aralarına aşağıdan yukarıya doğru yapraklı zeytin, pırnal¹⁴⁰ dallarından, dikenlerden filanlardan örgü yapmakta idi. Hele bak! Eşeklerini, hayvanlarını salarlar da Ümmet-i Muhammed'in ekinlerini çiğnetiverirler. Na böyle üç gün harım etmeye uğraşmalı. Bu hayvanları hergele¹⁴¹ itseler yavuz¹⁴² değil mi? Mah! Aygır gibi kızanı¹⁴³ da alanda durup oturur. Hey Rabbim hey!

---

132 hoyrat: kaba, kırıcı, hırpalayıcı

133 müddet : belli ve muayyen vakit

134 harım : bahçe, sebze ya da meyve bahçesi; tarla ve bahçe çevresindeki çit

135 ni hâl idelim (yöresel ağız): ne yapalım

136 temeshur: maskaralık etmek, alaya almak, alaycı

137 honun: şunun (ho: şu)

138 kabadlık: kabalık

139 merkep : eşek, binilen vasıta

140 pırnal: meşe fidanı, meşe çalıları

141 hergele : henüz bineğe ya da yük taşımaya alıştırılmamış at ya da eşek sürüsü

142 yavuz: iyi, gürbüz, güzel

143 kızan: erkek çocuk

Karabibik yorulmuştu. Koynundan tütün kesesini çıkardı; dolma gibi bir cigara sardı; fakat ateşi yok idi. Deli Ali'ye bağırarak dedi ki:

– E'hey, Deli Ali! İspirto¹⁴⁴ vâ mı?

Deli Ali başını kaldırarak dedi ki:

– Ko!

– Mustâa'ya ünle¹⁴⁵ görelim.

Deli Ali, Çetecioğlu Mustafâ'ya ateş diye ünledi. Mustafa sabanı toprağa derince gömerek öğündireği¹⁴⁶ boyunduruk tahtasına¹⁴⁷ dayadı. Taze sürülmüş toprak içinde kemal-i zahmetle¹⁴⁸ yürüyerek geldi. Üç çiftçi birleştiler, birer cigara tutuşturdular. Tarla kuşları, Mustafâ'nın sabanı altından henüz kurtulmuş olan kaba çığır¹⁴⁹ üzerine küme ile konarak buldukları tohumlara gaga çalmakta¹⁵⁰ idiler. Güneş epeyce yükselmiş, hava ısınmış idi. Fakat -Köy içi- cihetindeki¹⁵¹ boğazdan doğru Temre vadisi serin bir rüzgâr dökmekte idi.

Deli Ali demekte idi ki:

– Yay¹⁵² geliyo... Gündönümünden geri yaylaya çıkarız haa?..

Karabibik sol böğrünü tutarak ve eşmeizaz ile¹⁵³ dedi ki:

– Hay kafir! Mah ho yakada oturup yatır.

---

144 ispirto: etil alkol, kibrit (metindeki anlamı kibrit)

145 ünlemek : seslenmek

146 öğündirek: hayvanları gütmeye yarayan sopa

147 boyunduruk tahtası: çift süren veya arabaya koşulan hayvanların birlikte yürümelerini sağlamak için boyunlarına geçirilen bir tür ağaç çember

148 kemâl-i zahmetle: büyük zorluklarla

149 çığır : yol

150 gaga çalmak: galamak

151 cihetindeki: yönündeki

152 yay (halk dilinde): yaz mevsimi

153 eşme'izâz ile: yüzünü ekşiterek

Mustafa ile Deli Ali merhamet alaimi¹⁵⁴ gösterdiler. Mustafa dedi ki:

– Saban geçmeden¹⁵⁵ harım idiyün.

Karabibik içini çektikten sonra:

– Koca İmam öküzlerini erte gün virecek... Bugün vimesi kim

Deli Ali, aklına bir şey gelmiş gibi tehalükle¹⁵⁶ dedi ki:

– Dur be! Koca İmam kayınçasını¹⁵⁷ everiyomuş.

Diğer ikisi birden taaccüple¹⁵⁸:

– Sarı Simayıl'ı haa?

Deli Ali, bunların henüz haberdar olmadıkları bu havadisi¹⁵⁹ vermiş olmasından böbürlenmeye başladı. Kendisine her vukuata¹⁶⁰ vakıf¹⁶¹ adam duruvererek dedi ki:

– Köşkarlı Yusuf Âa'nın beslengisini¹⁶² alıyo!

Karabibik bu havadisten hiç hoşlanmadı. Çünkü onun başka bir hesabı vardı: “Sarı Simayıl'a kızı Huri'yi vermek arzusunda idi. Bu tezevvüç¹⁶³ sayesinde Koca İmam'ın öküzlerini bad-ı heva¹⁶⁴ kullanabileceğini hesap etmekte idi. Sarı İsmail elden çıktıktan sonra bu öküzler de başkasının malı olacak; başkasının olmasa da yine her zamanki gibi para ile kullanmak lazım gelecek.

---

154 merhamet alâ'imi: üzüntü belirtileri

155 saban geçmek: saban sürmek, toprağı sabanla kazıp altüst etmek

156 tehâlükle: çok isteme, can atma

157 kayınça: kayınbirader

158 ta'accüble: şaşırarak

159 havâdis : yeni hadiseler, yeni sözler, yeni haberler

160 vukû'at : vakalar, hadiseler

161 vâkıf : bilen, haber sahibi, bir işten iyi haberi olan

162 beslengi: besleme, üvey evlat

163 tezevvüc: evlilik, evlenme

164 bâd-ı hevâ: heves, boşu boşuna, bedava, parasız

Deli Ali, ita-yı havâdiste¹⁶⁵ haberleri aktarmaya devam etmekte idi: Sarı Simayil, Yusuf Ağa'nın beslengisine¹⁶⁶ öteden beri göz koymuş; yaylada, kuyu başlarında, otlakta gizli gizli konuşurlarmış; hani şu âşıktaşlık yok mu? Hatta bir gün kendisi, Deli Ali "Köşkarlar"¹⁶⁷da Kızıl Hüseyin'in damına giderken mah şurada Uzun Mehmet' in tarlası köşesini döneceği sırada boynuzun dibinde onları, beslengi ile Sarı Simayil'i, konuşurlarken görmüştü. Hey kuzum hey; buna gençlik derler! Kendisi de gençliğinde zavallı Zeynep'i böyle tarla köşelerinde, harım kenarlarında, ağaç altlarında kollamakta idi. O vaktin bahrinde¹⁶⁷ böyle harımsız tarlalara eşek salmazlardı. Mah işte bak! Sakalı ağardı fakat gönlü kocamadı, hâlâ köyün taze kızları suya, çamaşıra giderlerken imrenmektedir.

– Çıtacıoğlu gülmekte idi. Fakat Karabibik Koca İmam'ın öküzlerini düşünmekte idi. Güneş yükselmiş, ova ısınmıştı.

Henüz taze kabartılmış topraklardan keskin bir toprak kokusu gelmekte, ekinlerin üzerinden hafif hafif dumanlar çıkmakta idi.

Solda Temre Köyü'nün sakfları¹⁶⁸, satranç haneleri¹⁶⁹ gibi birbirine merbut¹⁷⁰ harımlardan teşekkül¹⁷¹ eden tarlaların gerisinde latif¹⁷² bir tablonun hududunu¹⁷³ teşkil¹⁷⁴ eylemekte idi. Ön tarafta, Kum Köyü'nün kum yığınları arkasından doğru açık mavi renkli bir sath-ı mai¹⁷⁵ görünmekte ve bu sathın¹⁷⁶ ortasında gayet enli bir parlak bir yol inzâr-ı temâşayı¹⁷⁷ almakta idi. Sağda

---

165 itâ-yı havâdis : haberleri aktarmak, haber vermek

166 beslengi : hizmetçi, besleme, üvey evlat

167 o vaktin bahrinde: o tarihte

168 sakf: çatı, ev örtüsü

169 hâne : ev, mesken, beyt, basamak, bölüm

170 merbût: bağlı

171 teşekkül : şekillenme, şekil alma, meydana gelme

172 latîf : yumuşak, nazik, güzel, şirin, derin, gizli

173 hudûd : sınırlar, hudutlar, uçlar, bucaklar

174 teşkil : suretlendirmek, şekil vermek, meydana getirmek

175 sath-ı mâ'i: su yüzeyi

176 sath : bir şeyin dış yüzü, üstü

177 inzâr-ı temâşâ: dikkat çekici, dikkat çeken

dalyanın¹⁷⁸ rakde,¹⁷⁹ beyaz sathı harımlar ve ağaçlar arasından parça parça görünmekte, arkada Mira Silsilesi'nin¹⁸⁰ yüksek tepeleri üzerine kara kara bulutlar yığılmakta idi.

Boduroğlu Ahmet, Kara Ömer'e bağırarak diyor idi ki:

– Hey Kara Ömer! Baka sapana. Harımı kaldıra mı? Het!

Kum tepeleri üzerinde çatlak, kaba bir ses avaz avaz¹⁸¹ bağırmakta idi:

“Birinti vamiş. Koca öküzler! Camısların südü kesildi mi? Mah işte onlar mah ho yakaya seğırtüb¹⁸² oturur. Pırtıyı¹⁸³ develere ni hâl vurdular? ho kada kızana¹⁸⁴ bir çift bırakılı mı?”

Mustafa, Deli Ali'ye dedi ki:

– Gene Deli Yusuf ünleyüb oturur.

Karabibik kendi kendine sormuş olduğu bir suale¹⁸⁵ cevap vererek dedi ki:

– E gayrı ni hâl idelim, kader değılmiş.

Herkes işinin başına gitti. Karabibik harımını ikmal¹⁸⁶ ile uğraşmakta idi. Fakat şu öküz hesabı bir türlü zihninden¹⁸⁷ çıkmıyor idi.

---

178 dalyan : deniz, göl, ırmak gibi sularda, kıyılara yakın yerlerde su içinde çakılmış kazıklara gerilmiş ağlardan oluşturulan büyük, geniş balık avlama yeri, bir tür balık avlama çemberi, bir tür balık kapanı

179 rakde : durgun,

180 Mira Silsilesi: Mira Sıradağları

181 avâz : yüksek ses

182 seğırtmek : hızlı adımlarla ya da sıçrayarak, koşar gibi, bir yere doğru yürümek

183 pırtı: eşya

184 kızan: oğlan çocuğu

185 su'âl : sorulan şey

186 ikmâl: tamamlamak

187 zihin : anlama, bilme, hatırlama kuvveti

Koca İmam'dan gündeliği yarım mut¹⁸⁸ zahireye istiare¹⁸⁹ ettiği öküzler gibi bir çift öküze kendisinin dahi malik olması¹⁹⁰ hâlindeki saadetini¹⁹¹ düşünmekte idi. Ah bir çift, bir çift! Bu hayvanları ne kadar sevecek idi. Yazın yaylaya çıkarken eskisi gibi “malsız” olarak gitmeyecek, bir çift güzel öküzü önüne katarak köy halkının arasında sevincinden şarkı ünleye ünleye yürüyecek idi. Bu saadetin hülyasına¹⁹² dalmış olduğu cihetle¹⁹³ işinde makine gibi habersiz devam etmekte idi. Fakat ufk-ı hayalâtı¹⁹⁴ üzerinde bir karaltı peyda¹⁹⁵ oldu: Para! Bunun için yirmi mecid¹⁹⁶ olsun lazım idi. Ah bu yirmi mecidi nereden bulmalı? Tüccar Anderya'ya koşmalı. Fakat Anderya'ya olan borç da çoğaldı. Daha geçen gün herif bir salkım çetele¹⁹⁷ gösterdi. Çetele artıyor. Lakin¹⁹⁸ çare yok bu isteği de yerine getirmeli. Günde yarım mut bu!

Deli Yusuf hâlâ çatlak, kaba sesiyle bağırmakta idi:

– Ulan Hasan! Halangile gitti buban, halangile gitti buban. Ulan kıvrak varıvı ... Dehey!

Karabibik elinde bulunan yapraklı zeytin dalını harım direklerinin arasına içerden dışardan ilâştirmekte idi. Tarlanın Yosturoğlu tarafındaki an harımı¹⁹⁹ yerden iki karış kadar yükselmişti. Çetecioglu Mustafa ikinci dönümüne başlamış idi. Sol eliyle sabanın koluna dayanmakta, sağ elindeki üvendire²⁰⁰ ile arada sırada tembelleğe başlayan hayvanları dürtüştürmekte idi. “Dihey!”, “Hele bah, hele bah!”, “Huuut kafir!”, “Hadi oğlum!” gibi teşvik ve tekdiri²⁰¹ ifade eder ni-

188 mut: ölçek

189 isti'âre etmek: ödünç almak

190 mâlik olma : malı elinde bulunduran, bir şeyin mülkiyetini elinde tutan

191 sa'âdet : mutluluk, talihi iyi olmak, her istediğine kavuşmuş olmak

192 hülyâ: kuruntu, hayal, vehim

193 cihetle: yan, yön, taraf, sebep, vesile; sebebiyle, vesilesiyle

194 ufk-ı hayâlât: hayallerin ufku

195 peydâ : mevcut, var olan, açık

196 mecid: eskiden kullanılan ve yirmi kuruş değerindeki gümüş para

197 çetele: ekmekçi, sütçü vb. esnafın, uzunlamasına ikiye bölüp üzerine kertikler çenterek hesap tuttıkları ağaç dalı; metinde köylülerin alacak-vereceklerini tuttıkları bir çeşit senet

198 lâkin : fakat, ancak

199 harım : bahçe, sebze ya da meyve bahçesi; tarla ve bahçe çevresindeki çit

200 üvendire: çift sürerken, öküzleri yürütmek için kullanılan, ucunda nodul bulunan uzun değnek

201 tekdir: azarlama

dalar²⁰² ve ibarelerle²⁰³, toprakta derin, enli çığır²⁰⁴ açmakta idi. Sabanın her bıraktığı yolluk üzerine küme ile tarla kuşu konarak buldukları tohumu yemekte idi. Boduroğlu Ahmet, Kara Ömer' in eşeğini kovaladıktan sonra gelmiş, harımının²⁰⁵ bozuk yerlerini takviye²⁰⁶ ve tahkim²⁰⁷ ile iştiğal²⁰⁸ etmekte idi. Karakahyaolu ise bin bir küfrü bir ipliğe dizerek damına doğru dönüp gitmekte idi.

Karabibik bir çift satın almayı zihnine koymuş, karar vermiş gitmiş idi. Fakat şimdi mesele öyle bir çift bulmakta idi. -Karabucak- köylü -Durali- üç öküzünden fazla olanını satmak istiyordu. Fakat bu da pek zayıf idi. Bir deri bir kemik; hem de on iki mecit istiyordu.

Kadikum köylü Sarı Ali kızı Ayşe'nin de satılık bir hayvanı vardı. Ama bu da hasta idi. Temreli Andonoğlu'nun öküzleri ise pek yavuz; ama pek tuzlu: Çiftine otuz bir mecit istiyordu. Ni hâl itmeli?²⁰⁹

Karabibik bu meseleyi zihninde evirip çevirmekte ve fakat hiç bir hall-i sahih²¹⁰ bulamamakta idi. Bir taraftan da Anderya'daki çetelelerin yekününü²¹¹ toplama-ya çalışıyordu. Bilemem bundan kaç gün evvel yarım okka yağ için Anderya'nın mağazasına gittiği zaman bilmem ne kadar çentik²¹² saymıştı, kırk mı, elli mi bilemiyor gayrı kim. Ah hocalar gibi yazıp okuma bilmemek ne kadar fena. Mah işte ne kadar borç vardır insan bilmez ki; keşke kızan iken mektebe gitseydi! O vaktin bahrinde²¹³ de köyde bir hoca var mıydı ya!

Bu sefer bir pırnal dalını²¹⁴ örgü çubuklarına iliştiirmekte idi.

202 nidâ : seslenmek, çağırma, haykırmak

203 ibâre : bir fikri anlatan bir veya birkaç cümlelik yazı

204 çığır: yeni açılan patika yolu, ince yol

205 harım : bahçe, sebze ya da meyve bahçesi; tarla ve bahçe çevresindeki çit

206 takviye : yardımcı güç, destek

207 takviye ve tahkîm: kuvvetlendirme ve sağlamlaştırma

208 iştiğâl (etmek): meşgul olma, uğraşma

209 ni hâl itmeli (yöresel ağız): ne yapmalı

210 hall-i sahih: çıkar yol, bir meseliyi çözme yolu

211 yekün : toptan, hepsi, netice

212 çentik: bir şeyin kenarından kesilerek veya kırılarak açılan küçük kertik, tırtık

213 o vaktin bahrinde: o tarihte

214 pırnal dalı: meşe fidanı dalı, meşe çalıları

Çetecioğlu Mustafa boğuk, çirkin sesiyle acayip ve garip nağmeler²¹⁵ çıkara çıkara bir şarkı söylemekte idi ki ne olduğu belli olamadığı hâlde nakaratı da örs²¹⁶ üzerine son düşen ağır bir çekiç sesi gibi etrafı çınlatmakta idi: Bas gidelim!

Deli Yusuf hâlâ olduğu yerde kaba sesiyle bağırmakta idi. Güya bir cemaat-i kesireye²¹⁷ nutuk söylüyormuş gibi elleriyle havada birçok mihrekler²¹⁸ resmetmekte, sağa sola dönerek güya sözlerini her tarafa işittirmek istemekte idi. Sürekli bir kakhahadan sonra dedi ki:

– Hey köylüler! Hep öleceğiz. Davarı²¹⁹ it gözleyi durur şuuut!

Deli Yusuf’un nutku her zaman böyle bir “Şuuut!” ile nihayet bulur idi. Zavalı deli, bulunduğu tepeden ağır ağır inerek gözden kayboldu. Şüphesiz deniz kenarına doğru gitmiştir. Ya denizde açıklardan geçip giden gemiler nutkunu dinlemek şerefinden mahrum mu kalsınlar?

Akşamüstü Karabibik damın kapısından girdiği zaman kızı Huri tembel tembel uzanıp yatmakta idi. Huri’nin yaşı otuzu geçmiş olduğu hâlde henüz kendisine bir koca zuhur²²⁰ etmemişti. Gayet esmer, gözleri patlak ve çipil, sağ bacağı topal, dudakları küçük, vücudu enine dolgun, ayakları hem iri hem nasırlı, elleri küçük ve nazik, saçları kara ve dizlerine kadar uzun idi. Ahlak cihetinde²²¹ ise bazı fezailiyle²²² beraber birçok da nekâyisi²²³ mevcut idi.

---

215 nağme : ahenk, güzel ses, ezgi

216 örs : yapılacak işe göre biçimleri değişik olabilen, üzerinde maden dövülen, çelik yüzeyli demir araç

217 cemâ’ât-i kesîre: büyük bir topluluk

218 mihrekler: daireler

219 davar : koyun ve keçiyeye verilen ortak ad

220 zuhûr : meydana çıkmak, ansızın meydana gelmek, baş göstermek

221 cihet : yan, yön, taraf, vesile

222 fezâ’il: erdemler, faziletler

223 nekâyis: eksiklikler, noksanlar

Mesela gayet tembel olduğu hâlde gayet merhametli²²⁴ idi. Kibri epeyce ziyade²²⁵, cahil, odun gibi kaba ve fakat çocuklara muhabbeti²²⁶ ziyade idi. Bu hâl ile bir dikkatli valide²²⁷ olmaya müstait²²⁸ ve kabil²²⁹ idi.

Karabibik'in ilk ve son evladı Huri'den ibaret kaldı. Huri'nin anası vaz'-ı hamli²³⁰ müteakip²³¹ bir humma-yı tifoididen²³² gürleyip gitmişti. Çocuk o zaman pek cılız ve hastalıklı bir hâlde idi. Komşu Halil Hoca'nın karısı Gülsüm Hatun, Huri'ye süt vermişti. Şimdi Gülsüm Hatun bunak kocakarının birisidir. Fakat Huri'yi öz vahit²³³ kızı gibi sever. Sütbabası Halil Hoca'nın elli dönüm tarlası, bir çift öküzü, bir çift camısı²³⁴, bir sıpası, birisi yaylada birisi burada iki kargir damı²³⁵ ve rivayete göre elbisesinin kim bilir neresinde saklı birkaç bin kuruşu vardır. Fakat evladı yoktur. Huri'yi kendisine bir evlat, bir varis olmak üzere sevmektedir. Kim bilir belki ölmezden evvel bu malların birazını Huri'nin üstüne çevirtir. Hatta geçenlerde Huri, Gülsüm'ün ağzından bu ümidi okşar birkaç söz de işitmiştir. Ah, sahih²³⁶ çıkırsa, sahih çıkırsa!

Huri babasının içeri girdiğini gördüğü zaman toplanmadı bile. Hâlâ miskin miskin uzanıp yatmakta idi.

Karabibik'in girdiği yer; kerpiç²³⁷ şeklinde çamur parçalarından teşekkül etmiş dört duvar arasında sıkışmış sekiz arşın²³⁸ boy, beş arşın en ve üç arşın yükseklik-

224 merhamet: acımak, şefkat göstermek

225 ziyâde : artan, fazla kalan

226 muhabbet : sevgi, sevmeye, sohbet

227 vâlide : ana, doğuran

228 müsta'id: yetenekli

229 kâbil (olmak): yetenekli olmak, mümkün olmak

230 vaz'-ı haml: doğurma, doğum

231 müteakib: takip eden, izleyen, ardından

232 hummâ-yı tifo'idî: ateşli tifo hastalığı

233 vâhid :yalnız, tek, bir tane

234 camıs : camış

235 kargir dam: taş ya da tuğladan yapılmış olan ev

236 sahih: gerçek

237 kerpiç: duvar örmekte kullanılmak için kalıplara dökülüp güneşte kurutulmuş saman ve balçık karışımı ilkel tuğla

238 arşın : eskiden kullanılan, 68 santimetreye eşit bir uzunluk ölçüsü

ten ibaret bir mahallin üstü, hâl-i tabiisinde²³⁹ çam gövdelerinden mürekkep²⁴⁰ çatı üzerine bir karış kalınlığında yağlı toprak çekilmekten ibaret bir sakf²⁴¹ ile örtülmüş ahır gibi bir yer odası idi. Pencere namına hiç bir deliği olmayıp hava ve aydınlığı sade duvarın birisinde ocak namıyla açılmış olan geniş, isli, kurumlu bir büyük delikten almakta idi.

Bu ocağın güya bacası olan dört kerpicin irtifai²⁴² hâsıl olan dumanı çekemediğinden ve hele lodoslu havalarda şu karanlık, rutubetli, dar ahırın içi ocakta yanan pırnal²⁴³ ve çam dallarının kesif²⁴⁴, pis kokulu dumanıyla boğulur kalırdı. Bu duman tavanın kütüklerini simsiyah etmiş, duvarın topraklı cidarlarını²⁴⁵ kalın bir kurum tabakasıyla setreylemiş²⁴⁶ idi.

Odanın zemini adi kuru toprak olup şurasına burasına Karabibik'in kim bilir kaçınıcı karın akrabasından beri tevarüs²⁴⁷ edegelen fersude²⁴⁸, renksiz bir iki kilim parçası atılmış, bir köşeye bir iki kırık, murdar²⁴⁹ toprak çukal²⁵⁰, bir iki tahta kaşık, bir iki kırık tabak; diğer bir köşeye içi yayla unu ile dolu bir kavanoz, darı unuyla dolu bir yayık, bir yufka sacı, bir sacayak,²⁵¹ yağ, pirinç gibi bazı erzak kapları falan yığılmış idi. Ocağın karşısındaki duvar tarafında da iki ot yatak, iki yün yastık, iki yorgandan ibaret bir yığın üzerine Huri'nin iki kattan ibaret olan elbisesi darmadağınık bir surette atılmış idi.

239 hâl-i tabi'î : doğal hâl, bir şeyin doğal durumu

240 mürekkep: karışık yapılmış, birleşik

241 sakf: tavanlar, ev örtüleri, çatı

242 irtifâ': yükseklik

243 pırnal: meşe fidanı, meşe çalıları

244 kesif: koyu, keskin, sert

245 cidâr: duvar, kenar çeperi

246 setreylemek: bir şeyi örtmek, gizlemek

247 tevârüs: miras yoluyla geçme

248 fersûde: solgun, yıpranmış, eski

249 murdâr: pis, kirli, temiz olmayan

250 çukâl: kaba ve kalın sırlanmış kulplu toprak çömlek

251 sacayağı: ateş üzerine oturtulan, üç ayaklı çember veya üçgen biçiminde demir destek

Karabibik içeri girer girmez homurdanmaya başladı: Teneşire²⁵² dek böyle tembel tembel yatıp durmalı ya! Hım! Yufkanın üçünü dördünü löp löp yutup durur da koca bubasına bir el yordamı bilem etmez. Daha ni vaktacak²⁵³ bu tembel kızı besleyip oturmalı?

Karabibik hiddetle²⁵⁴ kıza doğru gitti, ayaklarıyla dizlerini kakıştıırarak dedi ki:

– İyy! Derlen görem. Mah işte gün batıp oturur. Aş vaa mı bilmem gaari.

Huri şu muacciz²⁵⁵ adama inzar-ı hadidane²⁵⁶ atfederek²⁵⁷ dedi ki:

– Ni hâl idelim?

Karabibik burnundan soluyarak zahire²⁵⁸ köşesine doğru gitti. Ocak bomboş durmakta idi. Karabibik buna kızdı: Yavız, yavız!

– Ocağa bir tutam odun bilem tığışdımamış.²⁵⁹ Nasıl aş²⁶⁰ etmeli himdi? Köşede akşamki yufkanın esmer, taneli hamuru bir çamçak²⁶¹ içinde durmakta idi.

Karabibik hiddetle dışarı çıktı. Dama yakın bir yerde duran pırnal dalları²⁶² yığınınından bir kucak aldı getirdi. Evvela bunların irice ve kalıncalarından iki tanesini baş başa gelmek üzere ocağa mailen²⁶³ dayadı. Aralarını da daha ince dallarla doldurdu. Koca bir çırayı bir kibrit ile tutuşturup bu çatı içine soktu. Kuru dallar birer birer tutuşmaya başladı. Evvela hafif hafif çıkmakta olan mavi

---

252 teneşir: üzerinde ölü yıkanan tahta

253 vaktacak (yöresel ağız): vakte kadar

254 hiddet: öfke, kızgınlık

255 mu'acciz: huzursuz edici, rahatsız eden, sıkıntı verici

256 inzâr-ı heddîdâne: öfkeli, korkuturcasına, tehdit edencesine bir bakış

257 atfetmek: Bir işi veya bir sözü bir kimseye mal etmek, yüklemek, isnat etmek, anlamı birbirine bağlamak

258 zâhire: ambarda saklanan yiyecek, hububat

259 tığışdımak (halk dilinde): tıkıştırmak

260 aş: yemek (aş etmek: yemek yapmak)

261 çamçak: genellikle çam ağacından yapılan, yayvan bir tas biçiminde, kulplu su kabı.

262 pırnal dalları: meşe fidanı dalları, meşe çalıları

263 mâ'ilen: eğri bir şekilde

bir duman gittikçe ziyadeleşti²⁶⁴. Ocak bu dumanı bir türlü çekmiyor idi. Bacadan dışarı çıkmaya fırsat bulamayan duman cereyanları hızla geri dönerek damın içinde birtakım helezonlar²⁶⁵ teşkil etmekte idi. Köylüler bu hâle pek alışkındırlar, gözleri bile yaşarmaz.

Huri bön bön bakmakta ve genç pırnal dalları ateş içinde çatır patır yanmakta idi.

Karabibik şöyle bir tarafta duran ağaç testiye yokladı ki içinde bir damla bile su yok. Hiddeti topuğunu aşmakta idi. Bir ağaç kütüğünden bir kulplu ve emzikli olmak üzere adi toprak testiler şeklinde yapıp dip tarafından içi oyularak müehhiren²⁶⁶ bu dibi bir ağaç tıkaççıkla²⁶⁷ iyice kapanmış olan bu testiye omuzlayıp dışarı çıktı.

Huri açlık tesiratına²⁶⁸ mağlup²⁶⁹ olanlara mahsus²⁷⁰ bir ihtiyaç saikasıyla²⁷¹ yerinden kalktı. Közlenmeye başlayan parçaları bir pırnal dalıyla bir tarafa çekip yaydıktan sonra üzerine sacayağı²⁷² koydu. Bunun üzerine de tozlu yufka sacını yerleştirdi. Sac ısınıp kızmakta iken kendisi de küçük bir yufka tahtası üzerinde küçük bir el oklavasıyla yufka açmaya başladı. Bu sırada da Karabibik dolu testi ile geldi. Huri taze su ile hamuru ıslata ıslata açmakta idi.

Fakat o kadar acemice hamur açıyor idi ki açtığı yufkanın yenilebilip yenilemeyeceği şüpheli idi. Bir iki tane değirmi²⁷³, büyücek yufka açmış idi. Bunlardan bir tanesini kızgın sacın üzerine yaydı, bir taraftan da açmakta devam etti. Sacdan ekşi ekşi hafif bir koku gelmekte idi. Bu koku biraz sonra yanık kokusuna

---

264 ziyâdeleşmek: artmak, çoğalmak

265 helezonlar: kıvrımlı şekiller

266 mü'ehhiren: sonradan (mü'ehhir sonraya bırakılan, tehir edilen)

267 tıkaç: tampon, herhangi bir şeyin deliğini veya ağzını tıkamaya yarayan nesne

268 tesirât: etkiler, tesirler

269 mağlûb olmak: yenilmek

270 mahsûs: duyulmuş, hissedilmiş, duyulan, aşikâr, belli, meydanda

271 sâ'ikasıyla: dürtüsüyle, yönlendirmesiyle

272 sacayağı: üzerine tencere, tava vb. koymaya yarayan, ateş üzerine oturtulan, üç ayaklı çember veya üçgen biçiminde demir destek, sacayak

273 değirmi: yuvarlak

tahavvül etti²⁷⁴. O zaman Huri yufkayı altüst etti ki evvelce saca gelen taraftaki özler kabarmış, yanmış ve bazı taraftan delinmiş idi. Yufkanın öbür yüzü de bu suretle piştikten sonra diğer bir yufkayı serdi. Arkasından bir daha, bir daha sekiz tane yufkayı pişirdikten sonra sacı kaldırdı. Yerine bir çukal²⁷⁵ koydu. Bu çukal ile de bir pilav pişirdi. İşte akşam yemeği de hazırlanmış oldu.

Güneş batmış, damın içini karanlık bir duman basmıştı. Ocağın cansız parıltısı karşısında o yemeği büyük bir kemal-i iştiha ile yediler. Hele Huri tembel olduğu kadar obur idi. Üç tane yufkayı peşkir²⁷⁶ gibi katmer katmer bükerek birbiri üzerinde önüne yığılmış, pilav çukalını da kendisine doğru pek ziyade çekmiş idi. El kadar bir yufka parçasını avurduna²⁷⁷ tıkadıktan sonra iki kaşık kadar pilavı da birlikte yutmaya çalışırdı.

Karabibik hem yiyor hem de öküzlerini düşünüyor idi. Huri ise pilav yenilip bittikten sonra yarın bu çukalı nasıl temizleyeceğini düşünmekte idi.

Dışarıda çoban köpeklerinin sesleri ayyuka çıkmakta idi.

Karabibik, Huri'ye hitap ediyormuş gibi bir surette homurdanarak:

– Bu kez vimedî ki hâl?

Huri alık alık Karabibik'in yüzüne baktı. Karabibik hasbihâlinde²⁷⁸ devam ile:

– Bu kez Huri'yi goşarım...

Huri hâlâ iştihalî²⁷⁹ iştihalî yemekte idi. Karabibik bu sırada birdenbire kızına dedi ki:

– Heet Huri! Hayvan peydahlıyacağız. Hım? Yavız mı?

---

274 tahavvül etmek: dönüşmek, hâl değiştirmek

275 çukâl: kaba ve kalın sırlanmış kulplu toprak çömlek

276 peşkir: genellikle pamuk ipliğinden dokunmuş pamuk havlu

277 avurt: yanağın ağız boşluğu hizasına gelen bölümü

278 hasbihâl: konuşma, sohbet

279 iştihâ: açlıktan gelen yemeğe karşı fazla isteklilik

Huri alıklaştı. Bu fikrin babasının kafasına hangi rüzgârla estiğine taaccüb etmekte²⁸⁰ idi. Ellerinde avuçlarında mangır²⁸¹ bile olmadığı hâlde? Bu istiğrap²⁸² ile dedi ki:

– Ni şekil?

Karabibik omuzlarını silkti: Adam! Bu sefer de borç itmeli. Gayri bundan geri borç idilmez. Hayvanlar insanı besler gider. Borçlardan da kurtulunur. Allah kerim.²⁸³

Huri bu fikre pek iştirak²⁸⁴ edemiyor idi. Fakat bir erkekten iyi düşünebilecek değil a! Belki babası daha akıllıdır.

İşe karar verildi. Yarın erkenden Karabibik İnhal'e gidecek. Anderya lazım olan parayı vermektan imtina²⁸⁵ edecek olursa Huri müracaat edecek. Nasıl olursa olsun yalvara yakara o parayı ele geçirecekler.

Pilavın son kaşığı da Huri'nin midesine indi. Sıcak yufka ile lapa hâlinde olan pilav Huri'nin midesinde ağır bir yük gibi durmakta idi.

Yemek bittiği hâlde ikisi de hayalleri içine dalarak on dakika kadar yağlı, kırıntılı yemek tahtası etrafında oturup kaldı.

Karabibik kimin öküzlerini almak daha kârlı olduğunu düşünmekte idi. Andonoğlu'nun öküzlerine çıkışamıyor idi. Durali'nin öküzü ise hem bir tane idi hem gayet zebun²⁸⁶... Sarı Ali kızının hayvanı da hasta. Başka tarafta satılık hiçbir hayvan bilmiyordu. Andonoğlu'nun hayvanları bir türlü zihninden çıkmıyordu fakat fiyatını da gözüne kestiremiyordu. Durali'ninki ile Ayşe'ninkini birleştirmekten başka çare yok idi. Fakat Andonoğlu'nunkinden de nasıl vazgeçmeli? Nice yavuz hayvanlar ya!..

---

280 ta'accüb etmek: şaşkınlık içinde kalmak, şaşmak

281 mangır: bakırdan yapılmış, iki buçuk para değerinde sikke

282 istiğrâb: garip bulma, şaşırma

283 kerim: büyük, onurlu, soylu

284 iştirâk (etmek): ortak olmak, katılmak

285 imtinâ' (etmek): çekinmek

286 zebûn: güçsüz, zayıf, aciz

Gece ilerlemiş idi. Fakat sairleri²⁸⁷ gibi bunlar da zamanın suret-i misahasından²⁸⁸ gafil²⁸⁹ bulunduğu cihetle²⁹⁰ saatin ne raddelerde²⁹¹ bulunduğunu bilmiyorlardıysa da herhâlde dünya kararmış, yıldızlar çıkmış idi. Bu Beymelek Köyü'nde hiçbir damdan çıt bile işitilmiyordu. Herkes derin bir uykuya varmış idi. Sade civardaki çoban köpekleri tek tük havlamakta idi. Ocaktaki dallar keyifli keyifli yanmakta ve damın içerisini kırmızı, donuk bir aydınlıkla tenvir²⁹² etmekte idi. Duman biraz açılmış idi.

Huri sofrayı kaldırdı. Karabibik koynundan bir ufak çıkın çıkardı. Bu çıkından on kadar taze kahve tanesi aldı. Bu taneleri ufacak bir el tavaşının içerisine koydu. Bu tavayı ateşe tutup silke silke kahve tanelerini kavurmaya başladı. Odanın içine hafif bir kahve kokusu yayıldı. Taneler biraz kavrulunca bunları kaba, küçük bir el değirmeninde çekti. Bu iri taneli kahveyi bir tenekte cezve içinde sade olarak pişirip kalın bir sigaranın dumanları içinde löpür löpür içti. Bu sırada Huri eski bir kilim üzerine eski, ince bir ot yatak ile tek bir yün yastık ve ince, kirli, yüzsüz bir alaca yorgandan ibaret olan yatağını sererek içine bile girmiş, uzanmış idi.

Karabibik kahvesini, sigarasını da içip bitirdikten sonra o da yatağını eski bir kilim üzerine serdikten sonra yalnız üzerindeki ceketi çıkararak içine girdi.

Huri horuldamakta idi: “Pıfff, puuff! Pıfff, puuff!... Khıhıhı, khaha!”

Arkası üstü yatmış, yorganı yarı göğsüne kadar çekmiş, başı yastığın kenarına dayanmış, boynu kısalmış idi.

Karabibik gözlerini ocaktaki aleve dikerek öküzlerini düşünmeye başlamıştı: Kalın, vahşi bir köpek sesi kâh uzaklaşıp kâh yaklaşmakta idi. Dışarıda iyice kuvvetli bir mehtap bütün ovayı nura boğup denizde sakin, bir şecer-i nurani²⁹³

287 sâ'ir: diğer

288 sûret-i misâha: genişlik

289 gâfil: olaup bitenden habersiz olan

290 cihetle: bakımdan

291 radde: derece

292 tenvir (etmek): aydınlık, ışık vermek, aydınlatmak

293 şecer-i nûrâni: ışıklı ağaç

peyda eylemekte²⁹⁴ idi. Beymelek Köyü'nün birbirine onar dakika kadar mesafede bulunan üç kısmının hiçbirisinde dahi güya hayattan eser hiss olunmamakta idi. Fakat Anderaki limanına doğru uzaklarda, sarp tepelerin yamaçlarında tek tük Yörük ateşleri parıldamakta idi; heva-yı nesiminin²⁹⁵ sair²⁹⁶ taraflarında el parçası kadar bile buluttan eser olmadığı Mira Dağları'nın yüksek, sivri tepelerinde kara kara kar bulutları yığılmakta ve alçaklarda derin bir sükûnet²⁹⁷ hüküm sürdüğü²⁹⁸ hâlde o yükseklerde fırtına, kar, tipi hüküm sürmekte idi. Temre Köyü'nün haneleri semanın açıkça siyah renkli parçası üzerine mürtesim²⁹⁹ düşerek güzel bir mehtap levhası³⁰⁰ teşkil eylemekte³⁰¹ idi. Ara sıra bazı cihetlerden³⁰² beş on çakal bir ağızdan bağırmakta ve bu hileli gürültüye civardaki köpekler tarafından uzun uzun mukabele³⁰³ olunmakta idi.

Saat biri geçmiş olduğu hâlde henüz Karabibik uyuyamamış idi. Ya Anderya borç vermezse?

Tam bu sırada denizde, bir mil kadar açıkta Pirgos Kulesi hizasından doğru bir müteharrik³⁰⁴ nokta-i muzi'e³⁰⁵ peyda oldu³⁰⁶. Aheste revişle³⁰⁷ sahile mevâzi³⁰⁸ yürümekte olan bu nokta İzmir ile Mersin arasındaki iskelelere işlemekte bulunan bir vapurun feneri idi. Gecenin ve denizin sükûtuyla³⁰⁹ mehtabın revnakı³¹⁰ içinde saatte beş buçuk altı mil kat etmek üzere yürüyen bu vapur "Hilda" na-

294 peydâ eylemek: ortaya çıkarmak

295 hevâ-yı nesimî: sabah esen yel

296 sâir: başka

297 sükûnet: sessizlik

298 hüküm sürmek: sürmek, devam etmek, var olmak

299 mürtesim: irtisam eden, resmi çıkan, görünür hâlde gelen.

300 mehtâb levhâsı: ay ışığı tablosu, ay ışığı manzarası

301 teşkil (eylemek): ortaya çıkarmak, oluşturmak, kurmak

302 cihet: yan, taraf

303 mukâbele (olunmak): karşılık verilmek

304 müteharrik: yer değiştirebilen, devingen, hareketli

305 nokta-i muzi'e: ışık noktası

306 peydâ olma: mevcut, var olan, açık, meydanda olan

307 reviş: gidiş, yürüyüş

308 mevâzi: mevziler, yerler

309 sükût: sessizlik

310 revnak: göz alıcılık, parlaklık

mında, küçük kabak gibi havuzda bile sallanır, kamaraları pis ve dar bir İngiliz vapuru idi ki saat ikide Finike İskelesi'ne varacak idi.

Ertesi gün Karabibik yatağından sıçrayıp kalktığı zaman güneş henüz doğmak üzere idi. Kalkar kalkmaz dolma gibi bir sigara tutuşturdu. Ocak sönmüş, koru bile geçmişti idi.

Huri hâlâ horul horul uyumakta idi. Karabibik kızını ayağıyla sarsarak:

– Hett! Huri! Zıbla görem ... Gun çıkıyo be? Dihiyy ... diye bağırdı. Huri gözlerini yarı açarak bir şeyler homurdandı. Sağ yanından sol yanına dönerek babasına arkasını çevirdi. Karabibik'in şu tembel kızla uğraşacak vakti yoktu. Eski püskü ceketini arkasına taktığı gibi kapıdan fırladı.

Hava iyice ayaz idi. Terbi'-i saniye³¹¹ yaklaşmış olan ay garp³¹² ufkuna doğru inmeye başlamış idi.

Karabibik dağ eteğiyle uzun bir çit arasında mümtet³¹³ olan dolambaçlı, tozlu bir yol üzerinde hızlı hızlı yürümekte idi. -Burun Beymelek- Köyü'nün ilk tarlasına vasil olduğu³¹⁴ zaman yolu bırakarak harımsız³¹⁵ olan tarlalardan vurdu. Tarlalar içindeki izlerden birisini tutturarak gitmekte idi. Deli Yusufgillerin boynuzunun dibinden geçtikten sonra "kocadut"un altından da geçti.

İki tarla sonra bir meraya vardı. Beş on adım sonra ise Temre Çayı'nın çakıllı, kuru yatağına vasil oldu. Bazı tarafta altı yüz yedi yüz metre arza³¹⁶ kadar vasil olan³¹⁷ bu kuru yatak, bazı pek selli zamanlarda tekmil³¹⁸ su ile dolup çay adeta bir deniz hâlini alırdı. Fakat bu mevsimde su en ziyade³¹⁹ beş altı metreden ibaret

---

311 terbi'-i sâniye: dolunay

312 garb: batı

313 mümted: uzayan

314 vâsil olmak: ulaşmak, erişmek, varmak

315 harımsız: çit ile çevrilmemiş tarla veya bahçe

316 arz: yeryüzü, dünya; genişlik (metindeki anlamı: genişlik)

317 vâsil (olmak): ulaşmak, yetişmek, varmak

318 tekmil: bütün, tüm

319 en ziyâde: en fazla

bir arz ile yarım karış kadar umkta³²⁰ cereyan etmekte idi. Suya varınca Karabibik yemenilerini³²¹ çıkardı. Canbur cunbur geçti gitti. Bu sefer yolu bitmez tükenmez tarlaların içinden geçmekte idi; eğrile büküle gide gide bir harıma³²² vardı. Takip ettiği iz, harımı bu noktada bir gedikten geçmekte idi. Geçti. Sol tarafında ağaç parmaklıklı bir tarla, sağ tarafında büyük bir mera³²³ bulunmakta idi.

Birkaç harım dolaştıktan sonra Temre Köyü'ne giren yolu buldu. Bu yolda birkaç yüz adım attıktan sonra eğri büğrü, taşlı bir sokakta yürümeye başladı. Bu sokak uzayıp gitmekte ve iki tarafında kerpiçten hep bir tarzda inşa edilmiş birer katlı evler hâlâ gecenin uyuşukluğu içinde arz-ı endam³²⁴ etmekte idi.

Sokakta tek tük bazı erkenciler işleri başına gitmekte idi. Melaksuzoğlu Anderya'nın mağazası hemen şuracıkta idi. Sokağın sağ tarafında beyaz badanalı, tahta balkonlu, pencereleri camsız, çerçevesiz bir ev Anderya'nın meskeni³²⁵ ve altı da mağazası idi.

Temre Köyü, Hristiyan köyü olup ekser³²⁶ ahali³²⁷ de ticaretle iştiğal³²⁸ ederler.

Haneler hep kerpiçten veya toprak harcıyla moloz taşından³²⁹ olup cümlesinin de dâhili ve harici³³⁰ tertibatı³³¹ hemen birbirinin aynıdır. Altıları mağaza, üstleri ikişer oda. Bazen bu odaların ön tarafı bir dehlizden³³² ibarettir. Pencereler hep çerçevesiz ve camsız olacak. Çünkü bu mevkiin³³³ havası yazın nihayet de-

---

320 umk: derinlik

321 yemeni: bir tür hafif ve kaba ayakkabı

322 harım: bahçe, sebze ya da meyve bahçesi; tarla ve bahçe çevresindeki çit

323 mer'â: otlak

324 arz-ı endâm (etmek): kendini göstermek

325 mesken: ev, hane, sakin olunacak yer

326 ekser: pek çok, daha çok, en çok, çoğu

327 ahâli: halk, umum, naz

328 iştiğâl (etmek): meşgul olmak

329 moloz taşı: toprak ve kireçle karışık taş kırıntıları, yapı döküntüsü, inşaat atığı

330 dâhili ve hârici: iç ve dış ile ilgili, içeriye ve dışarıya ait olan

331 tertibât: hazırlıklar, düzenler, düzenlemeler

332 dehliz: üstü kapalı, dar ve uzun geçit

333 mevki': yer, bölge, konum

recede³³⁴ sıcak ve kışın gayet mutedildir³³⁵. Sakfları³³⁶ adi oluklu kiremitlerle örtülüdür. Fakat yeniden yeniye bazı zenginler Marsilya kiremidi kullanmaya başlamışlardır.

Her evin de ayrıca bir küçük bahçesi olmak kaidededir³³⁷. Bu bahçelere herkes soğan sarımsak gibi bazı sebze ekerler. Sair sebzevat³³⁸ hep kilise bahçesinde yetiştirilir. Bu kilise Karabibik'in girdiği caddenin nihayetinde³³⁹ bulunmaktadır.

Köylüler bu kilisenin ta Hazreti İsa zamanından kalma olmasını iddia ederler. Fakat kulağı delik olan -Sarı Simyonoğlu- bunun daha eski bir bina olduğunu iddia etmekte idi. Bu civarı gezmiş olan bir İngiliz lordunun³⁴⁰ pederine³⁴¹ verdiği malumattan³⁴² naklen³⁴³ Sarı Simyonoğlu bu kilisenin kadim³⁴⁴ Likya hükûmeti zamanından kalma bir Apollon mabedi³⁴⁵ olduğunu rivayet³⁴⁶ eylemekte idi. Güya şimdiki Temre Köyü ol zaman "Mira" namıyla meşhur ve cesim³⁴⁷ bir şehir olup bu mabet de işbu şehrin tam ortasında imiş. Fakat sonradan kim bilir bundan kaç bin sene evvel "Kaş" tarafından doğru Temre Çayı azim³⁴⁸ bir sel getirerek Mira şehrini kum ile örtmüş de bu suretle Apollon mabedini de gözden nihan eylemiş³⁴⁹.

---

334 nihâyet derecede: son derece

335 mu'tedil: ılımlı, ılık

336 sakf: tavan

337 kâide: kural, nizam, esas, temel, prensip

338 sâir sebzevât: diğer sebzeler

339 nihâyetinde: sonunda

340 İngiliz lordu: topraklarını derebeylik düzenine göre yöneten kimse; İngiliz soylusu, toprak sahibi kimse

341 peder: baba

342 ma'lûmât: bilgi, bilinen şeyler

343 naklen: aktararak, anlatmak veya hikaye etmek yoluyla

344 kadîm: eski

345 mâbed: ibadet edilen yer, tapınak

346 rivâyet (eylemek): bir olayın başkalarına anlatılması, söylenti

347 cesim: iri, büyük, kocaman

348 azim: büyük

349 nihân eylemek: gizlemek

Hatta otuz sene evvel Papazoğlu Ligor ile Andonoğlu, “Meis” Adası’ndan bu civara hicretle³⁵⁰ tutanları sırasında mezkûr³⁵¹ mabedin kubbesini keşfetmişler ve peyderpey³⁵² toprağı kazarak meydana çıkarmışlar.

Sonradan da bazı tamirat ile kilise ittihaz³⁵³ etmişler. Hâlâ işbu³⁵⁴ binanın birçok kısmı zir-i zeminde³⁵⁵ medfun ve mestur³⁵⁶ imiş!. Temre Ovasında zir-i zeminde bunun gibi pek çok bina eserleri görülmekte olması Sarı Simyonoğlu’na hak verdirmektedir.

Köy içindeki cesim kargir³⁵⁷ tiyatronun bakiyye-i asarı³⁵⁸ da Sarı Simyonoğlu’nu tasdik³⁵⁹ etmektedir.

Bu kilisatın³⁶⁰, aksam-ı külliyesi³⁶¹ zir-i zeminde müntefi³⁶² olan, yunma³⁶³ kal-ker taşından mamul³⁶⁴ bir duvar ile mahsur³⁶⁵ bulunan yetmiş beş dönümlük bahçesi, papazın himmetiyle³⁶⁶ güzel bir sebze bahçesi hâline konulmuş olduğundan bütün Temre köylüleri bu bahçe ile idare olunabilmektedir.³⁶⁷

Karabibik تنها sokakta bir aşağı bir yukarı gezinmekte idi. Düşüncesi gayet dar olan kafasında öküzler yer etmiş idi. Ne olursa olsun bugün kendisine yirmi mecidin³⁶⁸ lüzumu var. Hele bir kere Anderya meydana çıksa.

350 hicret: bir yerden başka bir yere göç etmek

351 mezkûr: adı geçen, anılan, bahsi geçen

352 pey-der-pey: azar azar, yavaş yavaş

353 ittihâz (etmek): gerekeni yapmak, gerekmek

354 işbu: işte bu; bu, şu

355 zir-i zemin: yer altı

356 medfûn ve mestûr: defnedilmiş ve gizlenmiş

357 kargir: taş ya da tuğladan yapılmış olan

358 bakiyye-i âsâr: eserlerin toplamı

359 tasdik (etmek): onay, onaylamak

360 kilisât: kiliseler

361 aksâm-ı külliye: bütün kısımlar

362 müntefi (olmak): menfaatlenen, yararlanmış

363 yunma: yıkanma, yıkanmış

364 ma’mûl: İmal edilmiş, yapılmış ürün

365 mahsûr: kuşatılmış, sınırlanmış, çevrilmiş

366 himmet: lütuf, iyilik, yardım

367 idâre olunmak: geçinmek, geçimini sağlamak, yararlanmak

368 mecid (mecidiye): eskiden kullanılan ve yirmi kuruş değerindeki gümüş para

Gezinti ile bir yarım saat kadar vakit geçirmişti. Fakat henüz Melaksuzoğlu'nun hanesinde ses seda işitilmiyordu.

Karabibik bir baş kiliseye doğru uzadı. Sola gelen sokağa saptı. Birkaç hane aşırı³⁶⁹ köy hekimi Linardi'nin kapısına kadar geldi. Kapı açık idi. Başını içeri soktu.

Henüz uyku sersemi bir kadın avluda sabah tuvaletini³⁷⁰ yapmakta idi. Tombul, orta boylu, ablak çehreli, sarı saçlı, güzelce olan bu kadın Linardi'nin karısı "Eftalya" idi. Karabibik'i görünce sırtarak bağırdı ki:

– Ne ister Karabibik?

Karabibik yıldı. Ağzı kulaklarına degecek derecede sırtarak dedi ki:

– Seni görmeye geldim.

Eftalya şuhane³⁷¹ bir kahkaha koyuverdi. Linardi göründü. Karabibik'e aşinalık³⁷² etti. Yine kurtlar orasını kemiriyor muydu? Acı mucı ilaçlardan almaya mı gelmişti? Hayır hayır, sabahleyin Anderya'yı görmeye gelmişti de henüz pek erken olduğundan... Ha ha! Bir sabah "promenadı". Karabibik, bu "promenat" kelimesinde alıklaştı. Anderya "Antalya"ya gittiği zaman, hani şu tarlasını Sarısimyon'dan kurtarmak için gitmiş idi ya, canım mah³⁷³ horadaki³⁷⁴ tarlasını, işte o zaman Antalya'da udel³⁷⁵ mi ne karabiberdir bir yerde yatmıştı. Onun adı Dabaramana mı idi, Paramana mı idi ne idi, of canım böyle eciş bücüş şeyleri nasıl da hatırda tutmalı... Hekim bundan mı bahsediyor idi bilmem ki!

Eftalya tuvaletini bitirmiş, güzel gözlerini Karabibik'e dikmiş, onu dinliyor idi. Linardi gülmekten kırılıyor idi. Canım "Dabaramana" falan değil... "Promenat", promenat. Yani Karabibik'in anlayacağı sabahleyin şöyle bir "piyasa". Karabibik

369 aşırı: öte, ötesinde

370 tuvalet (yapmak): makyaj yapmak, süslenmek

371 şûhâne: şen tutum

372 âşinâ: tanıdık, yabancı olmayan

373 mah: işte

374 horadaki (yöresel ağızda): oradaki (ho: o)

375 udel (yöresel ağızda): otel

hâlâ alık alık bakınmakta idi. İşte bunlar hep aklının ermediği yeni icat şeyler. Ay ayol. Okumuşluk başka şey, adam böyle çelebi³⁷⁶ sözler öğrenir... Hey gidi cahillik hey!.. Kendisi, Karabibik, çocuk iken şimdiki gibi okumak yazmak olsaydı, hey gidi hey... Hoca olur, dünyayı konyayı öğrenir idi. Ey gayri ne yapalım... İşte böyle...

Karabibik vücuduna yapışmış olan kurdu çıkarmak için kendisini Linardi'ye göstermeye geldikçe Eftalya'yı görüp hoşlanmakta idi.

Eftalya da Karabibik'e karşı pek serbest davranmakta, onunla açık saçık şakalaşmakta idi. Karabibik'in olanca aşkı şu birkaç dakika içinde mahsur³⁷⁷ bulunmakta idi. Bir çirkin tebessüm, bir iki bayağı³⁷⁸ nükte³⁷⁹, içinden doğru gelen kısa bir çığlık: İşte ömrünün romanı bundan ibaret idi.

Eftalya gayet dar karihalı³⁸⁰, terbiyesizce, safderun³⁸¹, gördüğü erkeğe hemen meylediverecek³⁸² derecede şedidü'l-şehve³⁸³ bir kadın idi. Linardi kendisini İzmir'de sokağın birisinde bulmuş, peşine takmış getirmiş idi. Üç seneden beri birlikte bulunmakta iseler de hemen hiç bir günleri dırılıtsız³⁸⁴, geçmiyor idi. Linardi karısının pençe-i tahakküm ve tehekkümü³⁸⁵ altında zebun kalmış³⁸⁶, ondan izinsiz bir adım bile atmamak derecesine kadar gelmiş idi... Köy delikanlılarıyla birlikte Akdam'da, Çayağzı'nda, Benlikuyu'da, Dalyan'da falanda bazı serbazane³⁸⁷ muaşakalarından³⁸⁸ haberdar olduğu hâlde bile sesini çıkaramamış idi.

---

376 çelebi: güzel

377 mahsûr: kuşatılmış, sarılmış, çevrilmiş, sınırlandırılmış

378 bayağı: sıradan, basit

379 nükte: ince anlamlı, düşündürücü ve şakalı söz, espri

380 kariha: fikir kabiliyeti, zihin kuvveti

381 safderûn: kolayca aldatılabilen, temiz yürekli

382 meyletmek: istek, yönelme, arzu, sevme, tutulma, âşık olma

383 şedidü'ş-şehve: şiddetli şehvet

384 dırılıtsız: gürültü

385 pençe-i tahakküm ve tehekküm: küçümseme ve azarlama pençesi

386 zebûn kalmak: güçsüz kalmak

387 serbâzâne: korkusuzca

388 mu'âşaka: karşılıklı aşk

Karabibik bunlardan ayrıldı. Ağır ağır hatvellerle³⁸⁹ Anderya'nın mağazasına doğru yürüdü. Hay kâfir şeytan... Mağaza hâlâ kapalı... Karabibik bu sefer kilisenin önüne kadar geldi. Barba Yani, dükkânını açmakta idi. Biraz onunla "laf attı". Bugünlerde alışveriş de kesat³⁹⁰... Şu güzelim zeytinin batmanını³⁹¹ on sekiz mangır-³⁹²ra bile almıyorlar... Anderya yeni dükkân açalı artık kendisine, Barba Yani'ye iş kalmamış idi. Hâlbuki Anderya bari yavuz³⁹³ bir mal satsa bari yüreği yanmaz.

Kendisi halis Midilli zeytini satıyor. Anderya ise çürümüş, kokmuş Sömbeki zeytini getirtmiş... Hele bir kere şu peynirin çeşnisine bak.. Hımm?.. Anderya çatlasa böyle bir mal getirmez... Ya bir de şu kahvenin güzelliğine bak!.. Her bir tanesi fındık gibi yavrum...

Karabibik bütün şu tavsifatı³⁹⁴ kemal-i dikkatle³⁹⁵ dinlemekte idi. Ey a oğul! Şimdi Temre Anderya menşur!³⁹⁶ Aldı yürüdü.. Hem o çetele³⁹⁷ ile veriyor..

Yani, omzunu silkti: Hım? Çetele ile ha... Dolandırıcı herif... Alimallah... Yavuz yavuz.

Karabibik bir iskemleye oturmuş sigara içmekte idi. Barba Yani, şikâyet-i hasudanesinde³⁹⁸ devam etmekte idi. Çok yavuz... Herkesi soy soğana çevir... Zengin zengin ha!.. Kendisi de istese...

Karabibik omzunu silkti. Yani itiraz etti: Vallahi değil!.. İşte meydana çıksınlar... Vakıa³⁹⁹ çetele ile vermek âdeti değildir. Fakat iki mangırlık⁴⁰⁰ şeye sekiz mangır da almaz... Öyle değil mi?

389 hatve: adım

390 kesâd: alışveriş durgunluğu, kıtlık, verimsizlik

391 batman: Eskiden genellikle Yakınoğru'da kullanılan, miktarı bölgelere ve tartılacak şeylere göre değişen bir ağırlık ölçüsü.

392 mangır: Osmanlı döneminde kullanılmış olan, iki buçuk para değerinde bakır sikke

393 yavuz mal: iyi, güzel, kaliteli ürün

394 tavsîfât: niteliklerini söyleme, nitelendirmeler

395 kemâl-i dikkatle: büyük bir dikkatle

396 menşur (halk ağzında): meşhur, isim yapmış, tanınmış

397 çetele: ekmekçi, sütçü vb. esnafın, uzunlamasına ikiye bölüp üzerine kertikler çenterek hesap tuttıkları ağaç dalı; yani köylülerin alacak-vereceklerini tuttıkları bir çeşit senet

398 şikâyet-i hasûdâne: kıskançça şikâyet

399 vâkı'â: gerçi, her ne kadar

400 mangır: bakırdan yapılmış, iki buçuk para değerinde sikke

Karabibik öküzlerini düşünmekte idi. Anderya'dan para alamazsa acaba şu heriften... Hım? Bir türlü cesaret edemiyor idi... Yani, tezgâhı kirli bir paçavra ile silmeye başladı. Hem siliyor hem de söyleniyor idi: Daha dün Meis'ten gelen kayak ile kendisine nah şuradaki basmalar gelmişti; arşını⁴⁰¹ on bir meteliğe⁴⁰² âlâ bir kumaş... Hâlbuki Anderya bundan daha fenasını on beş meteliğe⁴⁰³ bile nazla veriyor.

Karabibik karar vermişti. Öküz almak niyetini falanı Yani'ye açtı. Hikâyesinin sonunda dedi ki: "Gelecek harmanda veririm."

Yani, faizi merak etti. "Üç mecede⁴⁰⁴ yirmi metelik" kendisine eğlence geldi. Bu kadar az şey mi olur? Kime olsa mecit başına on meteliğe bin naz ile ancak verebilir.

Pazarlığa giriştiler. Vur aşağı tut yukarı mecit başına dokuz meteliğe yirmi mecede karar verdiler. Bu borcun faizi ayda 56 kuruş 8 para demek idi ki re'sü'l-mal⁴⁰⁵ ile birlikte Karabibik, Yani'ye 22 mecit ile 10 kuruş yani cem'an⁴⁰⁶ 527,5 kuruş borçlu kalacak idi.

Fakat bir kere de Anderya'ya müracaatla⁴⁰⁷ şeraiti⁴⁰⁸ daha ehven⁴⁰⁹ ise ondan istikraz⁴¹⁰ düşündü. Bu fikrini Yani'ye sezdirmemek için bir çare bulmalı idi. Anderya'ya müracaatını hissedecek olursa Yani'nin para vermeyeceğini biliyor idi.

Yani hemen kesesini çıkarmış mecediyelerin⁴¹¹ siliklerini seçmeye başlamış idi. Fakat Karabibik hiçbir bahane, hiçbir kaçamak yolu bulamıyor idi.

---

401 arşın: yaklaşık 68 santimetreye eşit olan uzunluk ölçüsü

402 metelik: çeyrek kuruş, on para değerinde demir para

403 metelik: On para değerinde sikke

404 mecid: Osmanlı döneminde kullanılan ve zamanın Osmanlı altınının beşte biri ya da yirmi kuruş değerinde olan gümüş sikke

405 re'sü'l-mâl: anapara

406 cem'an: toplam olarak

407 mürâca'at: geri dönmek, başvurmak, izin almak için veya bir iş için alakadarla görüşmek

408 şerâ'it: şartlar

409 ehven: zararı az, en zararsız olan

410 istikrâz: ödünç alma, borçlanma

411 mecediye: eskiden kullanılan ve yirmi kuruş değerindeki gümüş para

Köylüler birer ikişer sokağa dökülmüşler idi. Köyiçli İmamoğlu Yusuf dükkânın önünden geçti. Karabibik bu fırsattan istifade⁴¹² ile dükkândan fırladı. Konuşa konuşa Yusuf'un tarlasına kadar, ta Küçükkum'a kadar, geldi... Yusuf, iki üç karış kadar boy atmış olan zümrüt renkli ekinine bir nazar-ı memnuniyetle⁴¹³ bakmakta idi. Güneş Akdeniz sathından⁴¹⁴ çıkıp yükselmiş, Temre Ovası'ndan hafif hafif beyaz buharlar kalkmaya başlamış. Mira tepelerine korkunç bulutlar toplanmış idi. Tarla sahipleri teker teker işlerinin başına gelmekte, şurada burada meralar içinde sürüler yiyecek aramakta idi.

Yusuf pek memnun görünmekte idi. Bıyık altından bir şarkı mırıldanmakta ve arada sırada eğilip bazı ufak taşları ayıklamakta idi. Denizde açıktan doğru bir ufak yelkenli tekne Adrasan Burnu istikametinde⁴¹⁵ gitmekte idi.

Karabibik hiçbir şey söylemiyor idi. Sadece Yani'nin yirmi mecredi ile Anderya'dan alacağı cevabı düşünmekte ve behemehâl⁴¹⁶ bunun gibi yani İmamoğlu gibi kendi tarlasını kendisi, öküzleriyle süreceğini, nadas edeceğini, yaylaya hayvanla gideceğini tasavvur eylemekte idi⁴¹⁷; ah, ne sevinç!

Yusuf tarlanın ince bir izinden yürümekte, Karabibik de ardı sıra gitmekte idi.

– Hayvan sâbıyım!

– Ni şikil?

Karabibik tasavvurat ve teşebbüsâtini⁴¹⁸ İmamoğlu'na açtı. Yusuf yuvarlak, ufak gözlerini dikmiş kemal-i hayretle⁴¹⁹ dinlemekte idi:

“Karabibik öküz sahibi olacak... Ey sonra... Peki para?”

---

412 fırsattan istifâde: durumun uygunluğundan yararlanma

413 nazar-ı memnûniyet: memnuniyet bakışı

414 sath: yüzey, yön, taraf

415 istikâmet: doğrultu, yön (istikâmetinde: doğrultusunda)

416 behemehâl: her durumda, ne olursa olsun

417 tasavvur eylemek: zihinde canlandırma

418 tasavvurât ve teşebbüsât: zihinde canlandırmalar ve girişimler

419 kemâl-i hayretle: büyük bir şaşkınlıkla

Karabibik tedbirlerini izah⁴²⁰ etmekte idi: “Anderya’dan veya Yani’den yirmi mecit... Faiz çok olacak ama... Ne çare... Gelecek harmanda ödemek mümkün... Duralı’nın hayvanıyla Ayşe’nin hayvanını birleştirecek... Artık bundan böyle göğsünü gere gere gezecek... Günde yarım mut⁴²¹ bu!...”

Yusuf gittikçe hayretini artırmakta idi: Karabibik’in iki öküzü bulunacak ha? Ne büyük vukuat!⁴²².. Bütün Temre ahâlisi⁴²³ şu vukuat ile hiç olmazsa bir hafta kadar meşgul olacak..., Yusuf, Duralı’nın satılık hayvanını beğenmedi... Pek zayıf... İhtiyar, bir gözü kör... Karabibik omuzlarını silkmekte idi: Ee gayri ne çare! Günde yarım mut⁴²⁴ bu!... Karabibik’in bu kararı Yusuf’un zihnini iştigal⁴²⁵ etmekte idi... Artık tarlasına ehemmiyet⁴²⁶ vermemeye başladı. Birlikte Temre Köyü’ne doğru geldiler. Yolda bu meseleyi enine boyuna münakaşa⁴²⁷ ettiler... Fakat Karabibik kararından dönmedi.

Anderya karşılıklarına çıkıverdi. İkişi birden etrafını aldılar. Karabibik niyetini uzun uzadıya anlatmaya başladı. Anderya hiç dinlemiyormuş gibi yürümekte idi: “Akdam” a bir kayık gelmişti; içinde bazı siparişler var, onları almaya gidiyor idi.. Bunlar da peşine takıldılar. Anderya işmizaz⁴²⁸ tavırları göstermekte idi.

Köyün nihayet evlerinden kurtulup birinci su sarnıcına⁴²⁹ geldiler. Sarnıcın arkasında sarı bir köpek yatıyormuş, bunları görünce havlayarak üzerlerine doğru seğirtti⁴³⁰. Şöyle beş on adım kala durdu, avaz avaz havlamaya başladı. Karabibik diyor idi ki:

– Gelecek yayladan evvel...

---

420 izâh (etmek): açıklamak, detaylı olarak anlatmak

421 mut: ölçek

422 vukû’ât: olaylar, meseleler, olan bitenler

423 ahâli: halk

424 mut: ölçek

425 iştigâl (etmek): uğraşmak, uğraştırmak

426 ehemmiyet (vermek): önem vermek

427 münâkaşa (etmek) tartışmak

428 işmizâz: canı sıkılmak

429 sarnıç: doğal olarak bulunan ya da özel olarak yapılmış, kullanılmak üzere yağmur sularını biriktirmeye yarayan yeraltı su deposu

430 seğirtmek: sıçrayarak yakın bir yere doğru koşmak, atılmak

Yusuf neticeyi pek merak etmekte idi: Acaba Karabibik öküz alabilecek mi? Beraber gelişi sade şu merakını hâl ve def etmek için idi...

Anderya da diyor idi ki:

– Olamaz olamaz... Çeteleler birikti⁴³¹... Mah oracıkta mağazanın rafcağızında durup oturur...

Bu gayretin sonunu getirmek müşkül⁴³² görünmekte idi. Biraz sonra Anderya şimdiye kadar kendisine hiçbir şey söylenmemiş gibi Karabibik'e dönerek dedi ki:

– Mah yay⁴³³ geldi... Yaylaya çıktıklar... Yüz deve odun isterim... Yüz deve... Altı çetele sileceğim...

Karabibik bunu istiksâr etti⁴³⁴: Yüz deve yükü odun, altı çeteleye mi? Vay insafsız vay... Hey oğul geçen yay pazarlık böyle mi idi?"

Anderya omuzlarını silkti: Canı isterse, çetele birike birike bir gün fena olacak... "Kaş" a çağrılacak... Tarlası satılacak... Damı satılacak...

"Kaşa çağrılmak", köylüler için mezara çağrılmaktan beter gelir. Çünkü Kaş'a çağrılmak demek merkez kaza olan "Kaş"ta mahkemeye davet olunmak demek idi... Tüccar alacaklarını istifade⁴³⁵ biraz müsamahalı⁴³⁶ davranırsa, mahkeme vazifesini⁴³⁷ günü gününe ifa eder⁴³⁸... Hem de oraya kadar sürüklenmek, hanlarda birçok masraf etmek, günlerce işten güçten kalmak köylülerin gözünü yıldırır.

---

431 çetele birikmesi: köylülerin borç hesabını tuttıkları ağaç dalının birikmesi, yani borcun artması

432 müşkil: zorluk, güçlük

433 yay (halk dili): yaz

434 istiksâr etmek: çok görme

435 istifâde: yararlanmak, tahsil etmek

436 müsâmaha: hoşgörü (müsamahalı: hoşgörülü) iyilikle, lütufla muamele etme

437 vazife: bir kimsenin yapmaya mecbur olduğu iş, yapılması birisine havale edilen şey

438 ifâ etmek: yerine getirmek, yapmak

“Kaş” sözünü işitince Karabibik’in ödü koptu... Altı çeteleye yüz deve yükü odun çekmeye razı oldu: Ee gayri nitmeli?

Akdam’ı geçtiler... Papazoğlu’nun tarlasına bir kayık yanaşmış, beklemekte idi. Soğuk kükürt suyunun keskin kokusu, güneşin harareti altında etrafa yayılmakta idi... Suyun kenardaki sazlara temas ettiği mahaller, donuk gümüş renginde bir ince yosun peyda⁴³⁹ eylemiş bulunmakta idi. Suyun yüzeyinde küme küme “mekeler”⁴⁴⁰ yüzmekte idi... Üç dört tane de yabancı Macar ördeği oradan oraya konmakta ve biraz ileride de bir “yeşilbaş” sazlığın içinde çırpınmakta idi...

Anderya mallarını muayene etti: İki top alaca⁴⁴¹; üç top ince fındıki sopalı ensiz basma⁴⁴²; bir çuval Tiryeste şekerı, on tane hasır, beş tane çalı süpürge, bir küp zeytinyağı, bir varil Kıbrıs şarabı, beş bardak hurma tatlısı. Anderya’nın yüzü gülmekte ve mallarını öve öve göklere çıkarmakta idi: Zeytinyağı Ayvalık’ın birinci malı idi... Bal gibi bal... Hele alacanın dayanıklılığı... İki kişi çekişmeler zorla yırtabilirler... Bu mallar hem en birinci hem en ucuz... Barba Yani’de böyle güzel ve ucuz mal var mı? Ne gezer... O hep halkı soymaya bakar... Hey gidi insafsızlar hey!..

Karabibik’in bunların hiçbirisine ehemmiyet⁴⁴³ verdiği yok idi. O sade Anderya’yı nasıl kandırmalı diye düşünmekte idi... Fakat herifin de kanacağı yok ki... Canım borcu da çok...

Bir hayli daha uğraştı. Mümkün değil! Çar u naçar⁴⁴⁴ Yani’ye müracaata karar verdi. Yine hep birlikte döndüler. Yusuf merakından çatlayacak idi.

– E gayri Yani’ye mi? Him?

439 peydâ (eylemek): ortaya çıkarmak, oluşturmak

440 meke: yaban ördeği

441 alaca: birkaç renkli iplikten yapılmış dokuma bez

442 fındıki sopalı ensiz basma: fındıkkaabuğundan sopa üzerine dolanmış bir kumaş türü

443 ehemmiyet (vermek): önemsemek, önem vermek

444 çâr u nâçar: çaresiz, çaresizce

Karabibik parmağını dudaklarına götürdü: “Şuust!” Anderya duyup da istirkâp⁴⁴⁵ etmesin diye korkmakta idi. Çünkü hep işi onunla idi; gücendirmek hiç işine gelmez idi.

“Diiih... Ha gözüm ha... Çic çic çic çic!.. Yürrü! Hüüüüt! Dah dah dah!”

Karabibik birinci dönümü bitirmek üzere idi.

Sağa sağa kaçmaya çalışan “Benekli”yi üvendirenin⁴⁴⁶ burnuyla yola getirmekte idi. Yüreğinde bir sevinç duymakta idi. Sabanın sapına kemal-i gurur⁴⁴⁷ ile sarılarak, kuvvetli demirin açtığı çığır üzerinde ağır hatveleriyle⁴⁴⁸ yürümekte idi. Harımın yanına kadar yaklaştı... Hayvanları harmanlayıp ikinci dönüme geçti... Hem yürüyor hem şarkı gibi bir şey mırıldanıyor idi: Bas gidelim, yavrum da bas gidelim!

Etrafta çiftçiler işleriyle meşgul idiler. Yanı başında Deli Ali, Koca İmam’ın tarlasını nadas etmekte idi. İki erkek arada sırada birbirlerine seslenmekte idiler: Hey Deli Ali! Köşkarlı Yusuf onu halletmiş? - Kerses’e gitmiş beslenmesini alma.- Sarısımayil’i ni vağıt everiyo? Yaydan geri...

Artık Karabibik Huri’yi “Sarısımayil”e vermekten kat-i ümit⁴⁴⁹ etmiş idi... Fakat buna da artık lüzum kalmamıştı. Çünkü işte kendisi de çift sahibi, mal sahibi idi.

Bundan geri kızını yalvaran alsın... Zaten Yosturoğlu’nun yeğeni Hüseyin, Huri’ye göz koymuş idi ya!... Karabibik o kadar ahmak mıdır? Hüseyin’in daima kendi damı etrafında dolaşmasındaki hikmeti⁴⁵⁰ anlamayacak mı ya!.. Hey kuzum hey, buna gençlik derler!... Kendisi de vaktiyle, -o zaman böyle ihtiyar değildi, sakalı falan yoktu. Canım insan da ne çabuk kocayor- işte o zaman Huri’nin anası “Sıdika”yı böyle koğalıya⁴⁵¹ koğalıya almıştı... Ya Sıdika da kendisin-

445 istirkâb (etmek): çekememek, rekabet yapmak

446 üvendire: çift sürerken, öküzleri yürütmek için kullanılan, ucunda nodul bulunan uzun değnek

447 kemâl-i gurûr: büyük bir gurur

448 hatve: adım, bir adım atışta iki ayak arasındaki mesaf, bir adım atmak

449 kat’-i ümîd: umudu kesmek

450 hikmet: sebep, kimsenin bilmediği gizli sebep

451 koğalamak (halk dili): kovalamak

den ne kadar kaçır dururdu!.. Hele bir kere, hiç hatırlından çıkmaz, Karabucak Köyü'nün yolunda, mah horada, tiyatronun yanı başında rasgelmişti; şöyle üzerine doğru yürüyünce kadın "Aman ana!" diye çaylak gibi bağıra bağıra koşup kaçmıştı. Ey ayol! Buna naz dirler!.. Karılar erlere böyle naz iderler.

Bu hatıralar Karabibik'in neşesini artırdı.. Şarkıyı yüksek sesle söylemeye başladı.

Deli Yusuf'un zurna gibi çatlak sesi uzaktan doğru işitilmekte idi: "Yire batası! Dün gün ni şikil gelmedin... İreceb'i yola salacaklâmış ... Şüüt!" Karabibik Deli Ali'ye seslendi:

– Genem Deli Yusuf ünleyyo⁴⁵²...

– He he... İreceb'i uğratacaklâmış diyo... Senin habarın vâ mı?

– Dün gün Yosturoğlu diyodu... Eskere gidiyomuş...

– Adalya'dan çağırılmışlar... Muayana olacâmış...

Karabibik, Yosturoğlu'nun yeğeni Hüseyin'i düşünmeye başladı.. Gelecek sene Hüseyin esnana⁴⁵³ dâhil olacak idi. Kızını bırakıp gidecek demek idi. Kim bilir kaç sene kalacak... İhtimal dönüp gelemeyecek... Ni hâl itmeli? Huri de artık kocamakta idi...

Harımın deliğinden Huri göründü. Damda canı sıkılmış, şöyle gezmeye çıkmış idi... Babasının yanına geldi, öküzlere hayran hayran bakmaya başladı.

Baba kız birbirine hiçbir lakırdı söylemiyorlardı. Güya iki yabancı imişler gibi davranmakta idiler. Arkadan Hüseyin de görünmesin mi! Karabibik vakıfane⁴⁵⁴ gözlerini kırptı: Hey kuzum hey!.. Kızının peşinde dolaşiyor... Sanki o farkına varmaz mı sanıyor! Ni hâl idelim... Yalvarsın da alsın!..

---

452 ünlemek: seslenmek

453 esnân: asker (sinn çoğulu olarak yaşlar anlamında ancak ad aktarması ile askerlik senesi)

454 vâkıfâne: bilen kimseye yakışır surette

Huri başını arkaya çevirdi. Bir saatten beri Hüseyin'in kendi peşinde dolaştığını hissetmişti. Fakat Hüseyin'in şu musallatlığından⁴⁵⁵ bizar⁴⁵⁶ olmuyordu. Hatta kaç günden beri şu yapışkan aşığın takibatına⁴⁵⁷ alışmış idi. Bu takibattan vakıa⁴⁵⁸ hoşlanmakta değildi; lakin şikâyet edecek derecede müziç⁴⁵⁹ de görmüyor idi.

Hüseyin yakışıklı bir babayiğit idi... Yüzü, elleri güneş altında kayış gibi sertleşmiş ise de tenasübü⁴⁶⁰ kaybolmamış idi. Bahusus⁴⁶¹ kaşı gözü güzel idi. Huri'den nedense hoşlanmakta idi. Henüz gençliğin galeyanlı⁴⁶² çağında bulunmakta olup hevesatını⁴⁶³ memnun etmeye mecbur idi. Sarısimayil'in nişanlısına yani Köşkarlı Yusuf Ağa'nın beslenişine göz koymuş idiyse de kız buna hiç yüz vermemiş idi. Koca İmam'ın kayınçası⁴⁶⁴ "Sabire" vakia kendisine biraz meyletmiş⁴⁶⁵ ise de Koca İmam babasına hasım⁴⁶⁶ idi; kızı kendisine vermeyeceği malum⁴⁶⁷ idi. Hevesini bir tarafa mutlaka teveccühe⁴⁶⁸ mecbur idi; tesadüf⁴⁶⁹ yolunun üzerine Huri'yi getirmiş idi. Huri'den hoşlanmış idi. Artık onun peşinde dolaşmakta idi. Huri'yi babasının yanında görünce gerisin geri döndü gitti. Huri onun mutlaka harımın⁴⁷⁰ bir köşesinde saklanıp durduğunu biliyor idi. Gidip şu pusudan geçmeye gönlünde bir heves, bir arzu bulmakta idi. Biraz durduktan sonra hiçbir lakırdı söylemeden yürüdü. Filhakika⁴⁷¹ Hüseyin izini beklemekte idi.

455 musallat: bir kimsenin ya da hayvanın üzerine biktıracak denli düşen

456 bizâr: rahatsız, bıkmış, usanmış

457 ta'kîbât: takipler, izlemeler

458 vâkı'â: gerçi, her ne kadar

459 müz'ic: usandırıcı, rahatsız edici

460 tenâsüb: ölçü

461 bâhusûs: özellikle

462 galeyân: kaynama, coşma

463 hevesât: hevesler

464 kayınça: kayınbirader

465 meyletmek: eğilmek, bir şeye veya birine ilgi duymak, gönül vermek

466 hasım: düşman

467 ma'lûm: bilinen, belli

468 teveccüh: Bir yana doğru yönelme, yüzünü bir yöne çevirme

469 tesâdüf: raslantı

470 harım: bahçe, sebze ya da meyve bahçesi; tarla ve bahçe çevresindeki çit

471 fi'l-hakika: doğrusu, gerçekten

Huri, Hüseyin'in önünden geçti gitti; bu intizardan⁴⁷² memnun oldu. Arkadan Karabibik bir tebessüm⁴⁷³ göstermişti: Ateş alaflanmış⁴⁷⁴... Ha görem ha!..

Göreceği möreceği pek adi bir şey idi: Ertesi gün Huri, Hüseyin için talep⁴⁷⁵ olundu. Yosturoğlu ile Karabibik arasında vakıa bir bürüdet⁴⁷⁶ var idiyse de kızı da ihtiyarlamakta idi... Hem Yosturoğlu zengin idi, nasıl koyup atmalı?

İşe karar verildi... Hüseyin ile Huri nikâhlandılar. Bir salı gecesi Yosturoğlu'nun evi önüne birçok köylü delikanlıları ile kadınları toplandı. Hüseyin bir hayvan üstünde davul zurna ile civar köyleri akşama kadar dolaştı. Şerbetler içildi. Yemekler yenildi. Akşama gerdek yapıldı. Hüseyin ile Huri'nin muâşaka⁴⁷⁷ romanı bu suretle hıtam buldu⁴⁷⁸. Zaten köylülerin muşakasası işte hep bu suretle neticepezir⁴⁷⁹ olur.

Karabibik'in murdar hastalığı yine azmış, bu gece sabaha kadar gözüne uyku girmemiş idi. Sabahleyin hekimin kapısını çaldı. Kapıyı Eftalya açtı; Karabibik'i görünce sevindi, içeri aldı. Linardi hastalarını dolaşmaya çıkmıştı. Eftalya, Karabibik'e bir kahve pişirdi; geldi şöyle yanına oturuverdi.

Karabibik bu tombul vücudun hararetini hissetmeye başlamıştı. Tuvalet kokuları içinde bir zevk-i garip⁴⁸⁰ duymakta idi. Gözleriz Eftalya'nın gözlerine tesadüf edince yüreği hoplamakta idi. Eftalya, Karabibik üzerinde bu tesirâtı görünce onu daha ziyade⁴⁸¹ tahrike⁴⁸² başladı. Karabibik keskin lavanta kokularıyla gaşyolacak⁴⁸³ dereceye gelmişti. Eftalya'nın sıcak sıcak nefesi yüzüne vurmakta

472 intizâr: bekleme, gözleme

473 tebessüm: gülümseme

474 alaflanmak (alevlenmek): (mecaz)bir şeyin şiddetinin artması, heyecanlanmak

475 talep (olunmak): istenmek

476 bürüdet: soğukluk

477 muâşaka: birbirini sevme, karşılıklı aşk ve muhabbet (muâşaka romanı: aşk romanı)

478 hıtâm bulmak: arkası gelmek, sona ermek

479 netîce-pezir: neticelenmiş, son bulmuş

480 zevk-i garîb: tuhaf bir haz, hoşlanma

481 ziyâde: fazla, çok

482 tahrik: kışkırtma

483 gaşyolma: bayılma, kendinden geçme

idi. Damarlarında bir ateş gezinmeye başladı... Boğazında tükürüğü kurumuş, gözleri önüne bir sis perdesi gerilmiş idi.

Asabi pençeleriyle Eftalya'yı yakaladı... Eftalya bir çığlık kopardı, şu müziç⁴⁸⁴ yükün altında çabalanmakta idi; nihayet silkinip kurtuldu, karşı duvara arkasını dayayarak hızlı hızlı nefes almaya başladı.

Karabibik'in vücudu zangır zangır titremekte idi. Eftalya şu ızdırabı⁴⁸⁵ güle güle temaşa⁴⁸⁶ etti. Karabibik yalvarmaya başladı; fakat ne söylediğinin farkında değildi. Taş yürekli karı bu dillere karşı kahkahadan bayılıyor idi... Karabibik kapıdan çıkarken Linardi diyor idi ki: "Anladın? Bir kaşık akşam, bir kaşık sabah..."

Karabibik yüzünü gözünü buruşturarak çıktı gitti; arkasından Eftalya'nın sürekli kahkahası kulağına kadar vasıl oldu.⁴⁸⁷

SON

---

484 müz'ic: usandırıcı, rahatsız edici

485 ızdırâb: acı, elem, sıkıntı, vesvese, azap

486 temâşâ (etmek): seyretmek, izlemek

487 vâsıl olmak: ulaşmak, yetişmek, varmak

Karabibik

NABİZÂDE NAZİM

Nabizâde Nazım'ın Karabibik adlı kitabı, birçok edebiyat tarihçisi tarafından ilk köy romanı olarak kabul edilmektedir. Edebiyat tarihi açısından söz konusu önemiyle birlikte kitap, Türk edebiyatına farklı bir dünyanın kapılarını açmıştır. Ele aldığı konunun yanı sıra realizme bakışındaki özgünlük de dikkat çekicidir. Bütün öğrencilerimizin edebiyat tarihinde çok önemli bir yeri olan bu eserden istifade etmesini temenni ediyoruz...

ISBN 978-975-06-3564-9

9 789750 635649

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ BASİMEVİ
ESKİŞEHİR